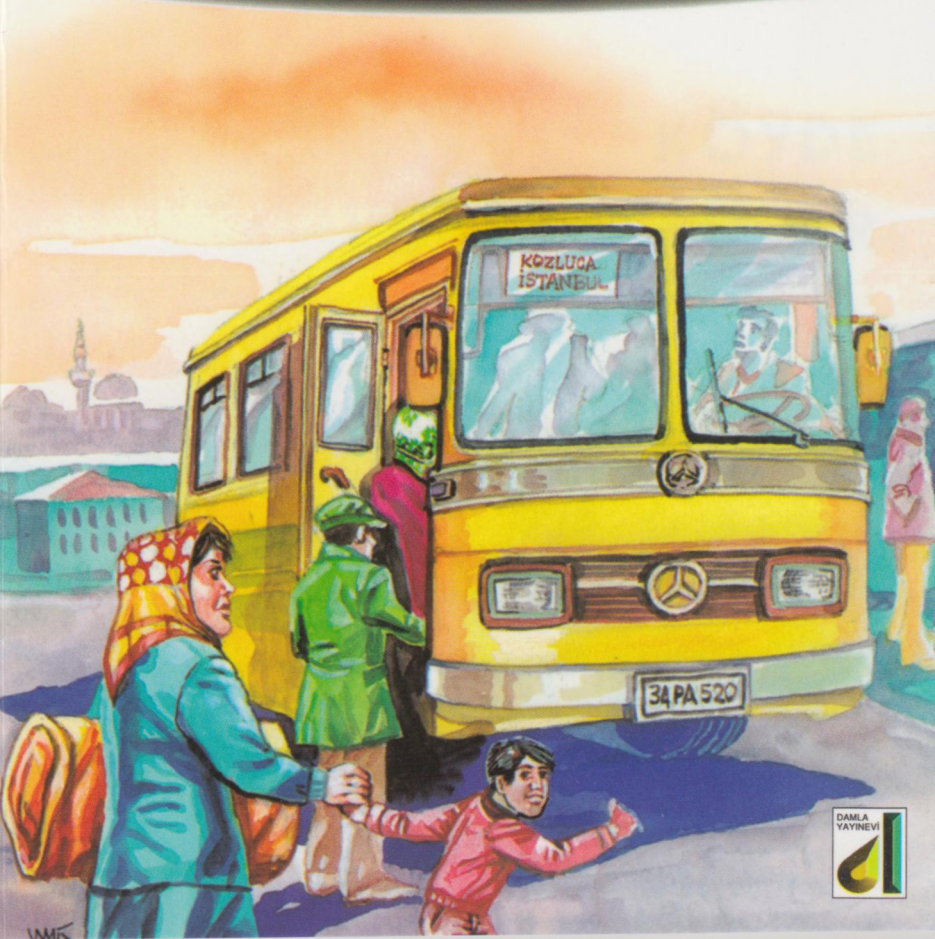
KEMALETTİN TUĞCU

Köyde Unutulanlar

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN
TUĞCU

KÖYDE UNUTULANLAR

KEMALETTİN TUĞCU

19

Damla Yayınevi Nu.: 148

Kemalettin Tuğcu Klasikleri Nu.: 19

©
Copyright
Yayın Hakkı
Damla Yayınevi

Kapak-İç Resim
Hamit Yüksek

Dizgi-Mizanpaj
Damla Yayınevi

Baskı-Cilt
Express Matbaası - İSTANBUL

ISBN 975-381-255-8

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 6 Cağaloğlu-İST.
Tel: 0.212. 514 28 28 - 0.212. 511 09 55
Fax: 0.212. 528 24 01
Internet: www.damlayayinevi.com.tr
E-mail: damla@damlayayinevi.com.tr

KÖYDE UNUTULANLAR

Akşam garipliği çökmüştü. Köye vardığımızda hava bayağı kararmıştı. Anam bütün gün tarlada çapa yapmış, yaban otları ayıklamış, artık yürüyecek gücü kalmamıştı.

Zülfiye babasının hastalığı için İstanbul'dan gelmişti. Adam kızına sevinmiş davranıp oturmuştu. Zülfiye kocasını şehirde bırakmıştı. Bir iki gün sonra dönecekti. Bu kadın anamla yaşıttı. Köy okuluna beraber gitmişler, üç yıl okumuşlardı.

Anam onların kapısının önünde dikildi durdu. Yol, gücünü daha da kesmişti. Zülfiye başına renkli bir eşarp örtüp gelmişti yanımıza. Anam kapıya dayanmıştı.

— Ne zaman gidiyorsun? diye sordu.

Zülfiye anamı baştan aşağıya bir süzdü:

— İki gün sonra, dedi. Kasabadan doğru otobüs kalkacak. Her çarşamba günü Hancının otobüsü kalkıyor. Senin bu hâlin nedir?

— Ne yapayım? dedi anam. Allah kimseyi böyle düşürmesin. Eloğlunda acıma yok. Her gün çapa, hergün tarla. Eve vardın mı da demedikleri kalmaz. Kaynanam gençliğinde benim yaptığım işin iki katını yaparmış. Ne diyeyim?

Zülfiye:

— Bana bak Munise, dedi. Ne zamana değin çekeceksin bunların yükünü? Bekir Efendinin ırgat tutacak parası mı yok? Kaynanan bir eğilecek olsa şakır şakır bilezikleri elinin üstüne yığılıyor. Senin bir tek altının mı var?

— Ne edeyim Zülfiye, el ermez güç yetmez.

— Neye yetmiyormuş ki. Atla otobüse, gel bana. Yediğin ekmek gözüne dizime odursun, sana bir kapı bulurum ki yediğin önünde, yemediğin ardında. Bir kapıya çalışırsan ayda iki bin kâğıda para dimezsin.

— Zülfiye, sırtım soğudu, ter çıktı bürgünün üstüne.

— Sen eyilik de dinlemek istemezsin. Kendi kötü huyun yüzünden çekiyorsun bu kahrı.

Anam eliyle işaret etti:

— Kal sağlıcakla, dedi.

Ev, hemen oracıktaydı. Çapayı, kazmayı, orağı orada bıraktık, içeriye vardığımızda babaannemle dedem yemeği yemişlerdi. Sofra yerde, ortada duruyordu. Büyükanam Hafize:

— Az daha oyalansaydın orada, dedi. Öyle ya, akşama dek tarlada yan gel yat. Elalem iş gördü desin. Akşam serinliğinde gel, yollarda eğlen. Burada aş hazır, iş hazır.

Anam hiç lâf etmezdi. Dinler dinler, ne kadar ağır söyleseler sesini çıkartmazdı. Bu akşam canına yetmişti gayri:

— Allah kurtarsın sizi de, beni de, dedi.

Dedem Bekir Efendi pencerenin önündeki minderde bağdaş kurmuş, kahvesini içiyordu:

— Hafize, diye seslendi. Ne ederse o Zülfiye eder. Kişi arkadaşından azar derler. Bilmiyor musun?

Anam yattığımız küçük odaya vardı. Bürgüyü attı arkasından. Bürgünün üstüne çıkan ter arkasındaki fistanı da boyamıştı. Terini kurutmaya çare ararken kapı açıldı, büyükanam:

— Sini ortada duruyor, dedi.

Anam ağlıyordu.

— Yiyesim yok, dedi.

— Oğlanı doyur.

Ben bağırdım:

— Ben de yimecem.

Büyükanam:

— Öyle, dedi. Öyle. Seni de âsi etti anan. Emme bu böyle sökmez, bilmiş olun.

Sonra anama bağırdı:

— Yimezsen yime, senin nazını çekecek değilim. Ele güne karşı bari sofrayı topla.

Kan tere batan anam arkasına bir kuru fistan geçirdi. Odaya varıp siniyi kaldırdı, sofra bezini dürdü, kapıdan dışarı silkeledi. Sonra çekildi odaya, çekti başına yorganı. Orada ağladı ağladı.

Dedemin sesi direk direk duyuluyordu:

— Ben böyle surat eden gelin istemem evde. Ben bu yaştan sonra avurt zavurt çekemem.

Babaannem:

— Sav gitsin dayısının yanına, dedi. Orada acından gebersin.

Bekir Efendi:

— Neye savacakmışım, dedi. Ben bunun babasına yirmibeş bin kayme saydım. Verdiğim parayı çıkartacağım.

Annem bu lâfları duydukça daha da çok ağlıyordu. Sonunda sesleri kesildi. Dedem beni çok tutardı. Kahveye götürür, mallarının bana kalacağını, benim onun soyunu yürüteceğimi söylerdi. Beni, altı yaşıma basınca, köyün okuluna o yazdırmıştı. Okumuş olduğumu isterdi. Beş yıl okumuş, ilkokulu bitirmiştim o sene. Beni kasabadaki okula da yazdıracağını söylerdi.

Ama ben, anama ettikleri kötülükler yüzünden ikisini de sevmezdim. On bir yaşıma varmıştım. Anam tarlaya giderken beni de götürüyordu. Genç kadın bir başına olmazdı. Allah'ın kırında.

Anam çalışırken, bazı bazı dedem atına atlar, tarlanın başına kadar gelir, oradan seslenirdi:

— Gün yarı oldu, daha işler olduğu gibi duruyor.

Konu komşu bu iki insanın elinden anamın ne çektiğini biliyorlardı. Birkaç defa Bekir Efendiye söylenecek olmuşlardı ama o adam, kimseye ağız açtırmazdı.

Ben babamı bilmem. Evlenmiş, bir yaşımdayken babasıyla geçinememiş, İstanbul'a, iş aramaya varmış. Aradan bunca yıl geçmiş, köyde bıraktığı taze karısını, oğlunu aklına bile getirip iki satır yazmamış. Üstelik yanında çalıştığı bakkal İsmail Efendi ölünce onun karısı ile evlenmiş.

Babamın İstanbul'da tekrar evlendiğini, hem de belediye nikâhı ile dul bir kadın aldığını köyde bilmeyen yoktu. Buna en geç anam inanmıştı. Babam Ali Efendinin üç yaşında bir de kızı olduğunu Zülfiye teyzem söylemişti.

Bunu duyan Bekir Efendi:

— Olur, olur, diyordu. Erkek milleti bu. Böyle bir karı ile oturacak değil a. Köyde iki, üç karılı adam mı yok?

İyi, hoş ama, anam ne diye artık bu Bekir Efendinin evinde kalacaktı? Koca yoktu, mal kendisinin değildi. Üstü, başı bitmişti. Eline bir tek lira geçmezdi. Mademki köydeki nikâh kocayı karısına bağlamıyordu, karıyı da kocasına bağlamaması gerekirdi.

Konu komşu anamdan tarafaydı. Dört beş yıldır ben duyardım. Anam kalkıp başını alıp giderse benim ziyan olacağımdan korkarmış.

Anam sabah sabah işe giderken dedem seslenirdi:

— Küfeyi de al git. Tarla kenarında yeşillik çoktur.

Anamın yediği de göze batardı. Daha iki lokma almadan büyükanam:

— Gün tepeye dikildi, daha doymadın mı? Derdi.

Anam çok defa lokmasını çıkartır, gündüz için yanına yiyecek de almaz, öyle varırdı tarlaya.

Hafize Hanım konu komşuya:

— Dünyanın parasını verdik, gelin diye bu karıyı aldık. Ne oğlumuza karılık etti, ne bizim işimize yaradı. İneği bile ben sağarım, aşı bile ben pişiririm, ne anladım bu gelinlikten. Nesine verdik bu parayı. İki keçi alsaydık daha yarardı işe.

Anam kadar benim de canıma yetmişti bu sözler. Artık ne büyükanama sokuluyordum, ne dedeme.

O akşam, üst üste birkaç sigara içen dedem büyükanama seslendi:

— Hafize, git oğlanı getir.

Büyükanam:

— Yattı anasıyla, dedi.

— Aç yattı değil mi?

— Bana ne soruyorsun, anası düşünseydi.

Dedem bana seslendi. Çıktım odadan:

— Otur yemek ye Caner, dedi.

— Yiyesim yok dede, dedim.

— Gündüz ne yedin ki?

— Ne verdiniz ki yiyelim! Sabahki yemeği de boğazımızda kodunuz. Konu komşu, kapısındaki ite daha çok yiyecek veriyor.

Dedem şaşırdı.

— Senden ne esirgedik oğlum? dedi.

— Anamı işe süre süre öldüreceksiniz, ondan esirgediğinizi, benden de esirgiyorsunuz. Babam ne kadar hayınsa, sen de o kadar hayınsın dede. Ben Hasan dayımın yanına varacam.

— Ne dedin ne dedin?

— Hasan dayımın yanına varacam dedim.

— Bana bak, ben adamı kötü ederim.

— Bundan daha kötü ne edeceksin dede? Desene bana.

Dedem şaşırdı. Kaşlarını çattı:

— Bunları sana anan öğretti değil mi? dedi.

— Anamın bana birşey öğrettiği yok. Anam kendi canına düşmüş.

— Var, git dayına da açlıktan aklın başına gelsin.

— Dede, burada tokmuyuz ki?

Çapayı alıp kapıdan çıkan anamın ardından yetiştim. Mısır tarlası uzaktı. Onun yanında buğdayları biçilmiş, uçsuz bucaksız tarla vardı ki tırpandan dökülen buğdayları bir bir topluyorduk.

Gün tepemizde kaynıyordu. Öğle çağı geçti, baktık ki uzaktan dedemin kır atı geliyor, dedem de üstünde. Geldi geldi, heybesindeki kâğıda sarılı bir paketi yere attı:

— Anan börek yaptı, dedi. Sana da getirdim gelin.

Annem başını kaldırmadan:

— Ziyade olun, dedi.

Dedem atından indi. Yuları bıraktı:

— Beribak Munise, dedi. Ben, Bekir Efendi gelinini tarlada aç acına çalıştırıyor, dedirtmem.

Anam yine başını kaldırmadan:

— Ben kimseye açlığımı bildirmedim, dedi. Allah bilsin yeter.

— Sen çok dikleniyorsun Munise. Ben senin de baban sayılırım.

— Allah razı olsun, dedi anam.

Bu sırada dedem ardına baktı ki yere attığı böreği başını uzatan kır at almış, son parçasını da yutuyor. Dedem:

— Tüh, dedi. Uzanıp almak arına mı gitti? Hayvan yidi işte. Aç kalıyorsan kendi suçun. Uzanıp alamaz mıydın?

— Almam, dedi anam. İtin ağzına kemik atar gibi atılan yiyeceği almam ben.

— Buyur mu edeceydik?

— Benim buyur da beklediğim yok.

— Sen oğlanı da çektin kendine, âsi ettin. Bunca yıllık dedesine dil uzatır. Ama ben ne edeceğimi iyi bilirim.

— Hiç durma Bekir Efendi, canıma yetti benim.

— Kız biz sana ne ediyoruz. Beni dinden imandan çıkarmasana!

Dedemin öfkesi başına çıktı, elindeki kırbacı anamın başına vurdu. Anam bir bağırdı, ellerini yüzüne örttü, dedem:

— Sana böylesi gerek, diyordu.

O bunu söylerken tarlanın sınırında durup bakan iki adamdan biri:

— Sen bunu da mı ettin Bekir Efendi! dedi. Bunu da mı ettin!

Dedem öfkeyle döndü. Adamlardan biri bizim köyün muhtarıydı. Yanındaki de kasabadan gelmiş bir memur olmalıydı. Dedem:

— Bilir bilmez lâf etme Muhtar, dedi.

Muhtar altta kalmadı:

— Daha ne bileceydik. Bütün köy ettiğinizi biliyor. Eyi insanlar diye Munise'yi senin oğluna verdiler. İşte belli oldu sizin eyi insanlığınız. Oğlun on yıl oldu dönmedi köye. Bakkal İsmail'in karısını ayarttı, adam ölünce onu aldı, mal-

lara da kondu. Siz soycak böyle mal sahibi oldunuz. Aç acına rençber çalıştırdığınızı bilirdim, ama gelini aç çalıştırdığını, sonra da kırbaçla vurduğunu bugün gördüm.

— Sen varıp gidecek misin adam?

— Ben varıp giderim ama kötülüklerini Allah'tan gizliyemezin.

Dedem atını bir tümseğin önüne çekti, toparlanıp bindi ata bir de kamçı vurdu, tarlayı boydan boya geçip yola çıktı.

Muhtarla memur da gitmişlerdi. Anam ilerideki ahlat ağacına gitti. Orada az bir şey gölge vardı. Başörtüsüyle gözlerini sildi:

— Bunlarla oturmıyacağım artık, dedi. Yetti bu kadarı.

— Ana, dedim. Hasan dayının malı var mı?

— Yok, dedi anam. İhtiyar adam, kimsesi yoktur zaten.

— Rençberlik mi yapar?

— Yok, o bağ budar. Eli vergilidir. Ağaçları, üzüm kütüklerini budar. Sonra ağaç dikme çağını iyi bilir. Kendi eliyle diktiği ağacın tutmayanı olmaz.

— Köyü uzak mı?

— Yok, hemen tepenin ardında. O köyün çocukları da geliyor bizim okula.

— Kozluca değil mi onun köyü.

— Evet. Ben de oradan geldim. Gelmez olaydım.

— Ana varacak başka adam bulamadın mı?

— Köylerde kızlar istediklerine varamazlar. Analar, babalar kim çok para verirse ona verirler.

— Seni de para ile sattılar değil mi?

— Evet, sattılar ama babam bu parayı kendi hastalığına harcadı. İki yıl çekti, iflâh olmadı, öldü.

Anam kalktı, toplıyabildiğimiz kadar buğdayın torbasını bana yükledi. Çapayı aldı eline:

— Köye gidelim, dedi. Zülfiye'yi göreceğim.

Güneşin harı altında kan tere batarak köye geldik. Eve uğramadan Zülfiye'lerin bahçesine girdik. Orada köyden beş altı taze kadın vardı. Yere yaygı yaymışlar, konuşup gülüşüyorlardı.

Zülfiye teyze ayağa kalkıp anamı karşıladı. Misafirlerine çay yapmış, börek vermişti. Anneme de, bana da verdi. Doğrusu açlıktan nerdeyse ağlıyacaktım. Misafirler köydendi. Onlar gittikten sonra annem sordu:

— Ali'nin aldığı karıyı sen gözünle gördün mü?

— Gördüm, Fettah'la beraber gittim. Bakayım işin aslı var mı? diye Ali bizi hiç de iyi karşılamadı. Fettah çıkışacak oldu. "Hemşerim, dedi. Bir köydeniz, bir dereden su içtik. Yediğimiz lokma ayrı gitmezdi. Askerliği de beraber yaptık. Senin bu Munise'ye ettiğin nedir? Köye rezil oldun."

Zülfiye anlatıyordu:

— Adam kızardı, bozardı, ama "Arkadaşım, dedi. Beni İstanbul'a sen çağırdın. Burada iş çok, sana da bir kapıcılık buluruz, diye. Ben de kalktım geldim. Ama olmadı işte. Boşta kaldım. İsmail Efendinin yanına girdim. İşi elimden kaçırmadım. Sonunda adam öldü gitti."

Anam sordu:

— Beni aldıramaz mıydı köyden?

Zülfiye abla:

— Dinle bak. Fettah bunu da diyiverdi. Seninki hem suçlu, hem güçlü. Sen benim işime karışma, dedi. Ben köyde duracak adam değilim. Babam salmazdı ki, Munise'yi de getireyim buraya. Zaten aldığım neydi ki. Böyle geçti yıllar.

Zülfiye yakasını silkip:

— Konuşulacak adam değil seninki, dedi. Hele o İsmail'in karısı bir çıkıştı, bir dayak yemediğimiz kaldı. Ali onun nikâhlı kocasıymış. Biz onun yuvasını yıkmaya gelmişiz. Fettah baktı ki Ali'den hayır yok. Kaldırdı beni de. Ali'ye:

— Elin kızının başını nâre yaktınız. Kimsenin ahı kimsede kalmaz. Sen de ettiğini bulursun, dedi. Karı ardımızdan çat diye kapıyı örttü. Sekiz yaşında bir kızı var.

Zülfiye daha sonra:

— Kardeşim, dedi. Neye kahrını çekersin bunların. Kalk, gel İstanbul'a. Aksaray'dayız biz. Koskoca apartmanda kapıcılık yapıyor enişten. Para çok, yiyecek çok, geyim öylesine. Beyen beyendiğin yere kapılan. Dam altındaki işten ne olacak. Hem para verirler, hem gerekirse işte sana yardım ederler, hem de yemeye buyur ederler.

Anam içini çekerek:

— Oğlan da var, dedi.

— Oğlanın sana zararı olmaz, dedi Zülfiye. İstersen bırak dedesine. Sana hayırlı evlâtsa ileride arar bulur.

— Ben anamı bırakmam, dedim.

Zülfiye teyze:

— Bırakmazsan İstanbul'da bir yere çıraklığa girersin, sen de para kazanırsın, dedi.

Annem:

— Acımızdan ölmedik, dedi. Biyol dayıma gidip hâlimi anlatacağım. Ne olsa büyüğümdür. Sonra sana yazarım. Bana adresini bırak.

Zülfiye teyze Aksaray'daki apartmanın adresini verdi. İyice yolu tarif etti. Oradan ayrıldık. Güneş daha batmadan eve geldik. Dedem bahçedeydi. İncir ağacının gölgesine oturmuş, akşam kahvesini içiyordu. Büyükanam:

— Tarlanın işi bitti de mi geldiniz? dedi.

Annem topladığımız buğdayı torbasıyla kapının eşiğine bıraktı:

— Bu kadar, dedi. Gayri tarlaya varmıyacağım.

Eve girdi. Büyükanam:

— Bekir Efendi duydun mu gelinin ne der? dedi.

Dedem:

— Duydum, dedi. Canına yetti gayri. Ele güne irezil olduk.

Neden sonra büyükanam seslendi:

— Gelin, dedi. Oğlanı al da yemeğe gel.

Anam:

— Yiyesim yok, dedi.

— O Zülfiye karıya uğradın besbelli.

— Eyi bildin, dedi anam. Sen de var da sor bakalım, Ali'den yana ne der.

Dedem anamın kaçıp gideceğinden korkmuş olmalıydı ki anneme:

— Muhtara mektup yazdıracağım, dedi. Köyde evli değil miydi? Yirmi beş bin lira başlık parası saymadık mı? Bu işi bozduğu gibi düzeltsin. Ortada yetişmiş bir de oğlan var, ele güne karşı ayıp.

Dedem büyük annemle her ne konuştuysa artık annemi tarlaya sürmediler. Zaten tarlada, bağda iş yoktu. Ekin kalkmıştı. Bir cevizler vardı sopalatılacak, onu da annem yapmazdı. Adam tutulacaktı.

Anam sütü için evde tutulan ineğin tımarına, yemine, ahırın temizlenmesine, bir de bulaşığa, ortalığın temizlenmesine bakıyordu. Artık dedem ve büyükanam da azarla-

mıyorlardı. Ama belliydi ki büyükanam elinden gelse annemi öldürecek, hep diş sıkıp duruyor, onun hıncını gören dedem:

— Hafize dediklerimi unutma, diyordu.

Büyükanam hergün başını örtüp komşu komşu geziyordu. Bu arada Zülfiye'lere de gitmiş, ama oradan hiç yüz bulamamıştı. Komşuların hiçbiri anneme yaptıkları eziyeti, haksızlıkları hoş görmüyorlardı.

Bekir Efendi sağa, sola faizle para verir, sonra da hemşerilerine yardım ettiğini söylerdi. Muhtar tarlada gördüklerini anlattığı için bütün ihtiyarlar eskisi gibi Bekir Efendiye hoş görünmek istemiyorlardı. Yolda rastladıkları zaman yolunu çeviriyor, konuşmak, selâmlaşmak istemiyorlardı.

Anama dediği gibi, dedem Muhtara bir mektup yazdırmıştı. İstanbul'dan iyi bir haber bekleyen dedem, aldığı cevap üzerine şaşkına dönmüştü. Bunu anneme demek istemiyordu. Ama konudan komşudan öğrendik ki, babam şöyle yazmış:

"Ben istekli olmadan everdiniz beni. Başımı bağlamak istediniz. Ben sizin seçtiğiniz kızla ömrümü geçirecek değilim. Munise gayri benim karım değil. Boş olsun benden. Varsın dilediği ile evlensin. Beni de rahatsız etmesin. Oğlana gelince, o benden çok babama lâzım. İster alır, ister anasına bırakır."

Anam bunları duyunca komşularda ağladı. Akıl öğretenler çoktu. Muhtar da babamın mektubu üstüne anamın kaydına boşanmıştır, diye yazmıştı. Anamın nüfus kâğıdına da böyle işlendi.

Anamı onaltı yaşında evlendirmişlerdi. Senesine de ben dünyaya gelmişim. On bir yaşıma geldiğime göre de anam artık yirmi altı, yirmi yedi yaşındaydı. Ama o köydeki birçok taze kızdan taze gelinden daha güzeldi.

Dedem bu işler üzerine:

— Munise, dedi. Benim oğlum Ali hayırsız çıktı. Dur bakalım, on yıl sabrettin, daha da bekle. Belki kalkar, gelir köye. Bir nikâh tazeleriz. Bak yetişmiş evlât da var.

Anam:

— Bekir Efendi, dedi. Gayri sen benim babalığım değilsin. Bilmiş ol ki ben Ali'yi beklemem, Bugün gelip istekli olsa yine yüzüne bakmam. Benim on bir yıl çektiğim çile, yaptığım rençberlik yetti canıma.

Bekir Efendi:

— Hakkın var kızım, dedi. Ben gayri senin kayınbababan değilsem yine de büyüğünüm. Arada hatır gönül var. Sonra yetişmiş çocuk var. Gayri seni tarlaya sürecek değilim. Evin içinde kendine düşen işi görürsün. Seni Hafize de zora koşacak değil. Bak mandırada davarımız, tarlada, bağda ürünümüz var. Allah vermiş işte. Aç açık kalmazsın, sana öz kızım gibi bakacağım. Kısmetin çıkarsa da kalkar evlenirsin. Bir eve bir genç gerek.

Anam istemeden dinliyordu bu lâfları. Dedem konuşurken büyükanam hırslanır, odadan fırlar çıkardı.

Anamın yüzünden büyükanamla dedem hergün çekişiyardı. Anamın tarlaya giderken giydiği yırtık, rengi atmış bürgüden başka üstüne giyecek bir şeyi yoktu. Bir sabah kalktı:

— Bekir Efendi, dedi. Ben dayıma kadar varıp hâlimi anlatacağım.

Dedem şaşırdı:

— Munise, dedi. Hele sabırlı ol. Ben kasabaya varacağım. Sana bir kundura alayım. Ele güne karşı ayıp.

Anam:

— Yarım pabuçla tarlaya varmadım mı? dedi. O zaman ayıp olmuyor muydu? Paran varsa Hafize Hanıma bir bilezik daha al.

Anamın arkasından ben de davrandım. Dedem:

— Sen nereye gidiyorsun oğlum? dedi. Anan dayına varıp gelecek.

— Bir başına taze kadın, dedim. Yalnız mı gidecek?

Ben çıkarken büyükanam:

— İtin köpeğin elinde kalası! diyordu.

Dedemin sesini de duydum:

— Hafize, Hafize, sen kaşınıyorsun gayri. Ben bu eves başka bir genç avrat getirmesini de bilirim.

Ben, dayımızın ve annemin köyüne ilk defa gidiyordum. Dayımı da hiç tanımazdım. Anam yola çıkarken orağı almıştı eline. Genç ve güçlü kadındı, öyle kurda kuşa kolayına yem olmazdı.

Tepeye vardık, orada bir ağaç altında durduk. Anam:

— Bir soluk alalım oğul, dedi. Bak Kozluca köyü kala kala böyle yirmi beş, otuz hane kalmış. Eskiden okulu bile vardı. Ağaçlıklı, şenlikli köydü. Söğüt ağacını görüyor musun? Başka yeşillik yok zaten. İşte o ağaç bizim bahçededir. Dayım gençliğinde dikmiş oraya. Yanında kuyu vardır.

Kalktık, aşağı inmeye başladık. Anamın ayağındaki terliklerin altı yarı kalmıştı. Taşlar ayağına batardı. Bağ arasından geçerken çitlerin ardından çalışanların sesleri geliyordu. Bir yerde de kuzu çevirip yiyen beş on kişiye rastladık. Yürüyüp geçtik.

Anamın içinde doğup büyüdüğü ev üç gözdü. Öteki evler gibi onun bahçesinde gübre yığını yoktu. Söğüdün altında iki kadın vardı. Kuyudan su çekerlerken lâfa dalmışlardı.

Annem onları yakına varınca tanıdı:

— Şerife abla, dedi. Nasılsın?

Yaşlı kadın anneme bakıp:

— Munise, dedi. Sen misin kız?

— Benim Şerife abla.

— Hiç değişmemişsin kız. Bak ben kocadım gayri. E, bu delikanlı kim?

— Benim oğlum Caner.

— Şükür yetiştirene. E, ne var ne yok.

— Ne olacak, oğlanla beraber açıkta kaldım.

— Varıp malına sahip olmak da var?

— Beni istemeyeni ben de istemem Şerife abla.

Biz böyle konuşurken Hasan dayı geliverdi. Bu iyice kocamış bir ihtiyardı. Ayağında çarık vardı. Kasketinin altına bir çevre koymuştu. Anamı görünce tanımadı. Sonra ağlamaklı oldu gayri. Anamı bağrına bastı, beni de kucakladı. Hiç evlenmemiş olan bu adam bitkilere merak sarmıştı. Topraktan da iyi anlıyormuş.

Komşular çekilip gitti. Anam bütün başına gelenleri anlattı. Artık Bekir Efendinin yanında kalmak istemediğini de söyledi. Hasan dayı:

— Eyi, dersin gızım, dedi. Eyi ama, ne ideceksin? Benim elim dar olmasa başımla beraber, ama eskisi gibi işler de yok. Gayri beni ne budamaya çağırıyorlar, ne aşıya.

Anam içini çekerek:

— Köyde rençberlik de kalmadı mı? dedi.

Hasan dayı:

— Bu yaşta ben rençberliği nasıl yaparım kızım? dedi.

— Senin için değil dayı. Benim için?

— Senin için mi? Sen mi çalışacaksın? Tarla işi zordur kızım.

— Bekir Efendinin yanında on bir yıldır ne iş yapıyorum ya dayı?

— Bak bunu bilmezdim ben. Zengin adam o derler.

— Zengin adam, ama on paraya on düğüm atar. Çok kahır çektim dayı, çok.

Annem ağlamaya başlamıştı. Kuyudan su çekti, elini yüzünü yıkadı. Başörtüsüyle kuruladı yüzünü. Hasan dayı kara kara düşünüyor, iki de bir:

— Demek öyle oldu ha? diyordu.

Sonra:

— Eee, kızım, dedi. İş buraya kadar varmışsa ananın payına düşen o çorak tarlayı, aza çoğa bakmadan satarız. Ama o da yenir biter, sonra?

Annem:

— Dayı, dedi. Ayağıma bir pabuç, sırtıma iyiden kötüden bir elbise alacağım. Bir de yol parası yeter bana.

— Yol parası dediğin ne ki?

— İstanbul'a gideceğim. El kapısında çalışana çok para verirlermiş.

Hasan dayı annemin yüzüne uzun uzun baktıktan sonra başını iki tarafa sallayıp:

— Kızım, sen el kapılarında çalışacak evlât mısın? dedi.

Annem Bekir Efendinin evinde, evlendikten sonra çektiklerini bir daha anlattıktan sonra:

— Bütün köy acıdı bana, dedi. Aç acına çalıştım. Söylemedikleri acı lâf kalmadı. Bekir Efendi sonunda kamçı ile

başıma da vurdu. Ben el kapılarında çalışırım dayı, ama gayri onlarda duramam. Neye duracağım. Oğulları beni onbir yıl unuttu, üstelik beni köye yazıp boşadı. Ne işim kaldı onlarla.

Hasan dayı kahırlı kahırlı:

— Kızım, dedi. Sana İstanbul'a varacak parayı nereden bulayım? Bu akşam sana yedirecek bir lokma ekmediğim bile yok. Ben tükenmiş bir insanım.

Annem:

— Zülfiye'nin anası, babası burada değil mi? dedi.

— Burada, dedi Hasan dayı. Evlerini unutmadın ya?

— Hayır, unutmadım. Zehra ablayla bir konuşayım.

Annem kalktı, gitti. Zülfiye teyzenin annesi köyündeydi, ihtiyar bir babası vardı. Onlar fakir insanlardı. Önce Zülfiye'yi verdikleri Fettah, İstanbul'a gitmiş, iki yıl sonra Zülfiye'yi aldırmıştı. Daha sonra da köye para yollamaya başlamışlar, bu yüzden Zülfiye'nin babası iki inek almış, geçimlerini düzeltmişler.

Annem az sonra geldi. Zülfiye teyzenin annesi hastaymış, bakılmak istermiş. Babası da ihtiyar adammış. Hastaya, ineklere bakmasını istemişler, annem de kabul etmiş. Bana da: Sen dedenin oraya var, dedi. Baktın rahat edeceksin, otur, yok fazla konuşurlarsa kalk, gel dayının yanına. Ben sana haber vermeden gitmem, rahat ol.

Annemi köyde bırakarak döndüm. Büyükanam komşudaymış, annemi çekiştirmeye gittiği besbelli. Dedem:

— Nerde anan? dedi.

— Dayımın orda, dedim.

— Neye gelmedi seninle?

— Zülfiye teyzenin anası çok hastaymış. Osman emmi de çok ihtiyar. Annem birkaç gün hastaya bakacak, inekleri de tımarlayıp sağacak.

— Burada yapılacak iş yok muydu?

Ben dayanamadım:

— Dede, dedim. Anneme çok kahır ettiniz. Aç acına güneşin alnında çalıştırdınız. Ne gelinliğini bildi, ne kadınlığını. Tüm köy anama acıdı. Daha ne istersin!

Dedem iyice şaşırmıştı. Herhâlde yaptıklarını biliyordu ki, fazla konuşmak istemedi, yalnız:

— Ben anan için yirmibeş bin kâğıt saydım, dedi.

— Allah izin verirse ben çalışır, o parayı sana öderim, dedim.

Dedem sigarasını yaktı, kara kara düşünmeye koyuldu. Dedemin sesini duymuş olmalı ki büyükanam çıktı geldi. Anamı sordu:

— Yok, dedim. Dayamın orada kaldı.

— Gitmesi olsun da gelmesi olmasın, dedi.

Dedem değneğini bir ucundan tutarak:

— Karı, dedi. Alimallah sen şimdi, ele güne garşı döverim. Sen fitlemesen bu iş böyle olmazdı. Sen hayırsız bir oğlan doğurdun da neye yaradı? İşte Munise de doğurdu aslan gibi oğlanı, ne haber!

— Doğurmaz olsaydı.

Dedemin evi alt üst olmuştu. Yemek mi yedik, dayak mı yedik belli değildi. O gün böyle geçti. Sabahleyin büyükannem:

— Söyle anana, dedi. Tez gelsin buraya. Gayri bu evin tüm işini ben görecek değilim.

— Anam gayri bu eve gelmiyecek, dedim. El kapısında çalışacak. Hiç değilse yediği bir lokma ekmeği rahatlıkla yer, boğazında kalmaz.

Dedem bana:

— Sen çok lâf etme, dedi. Ben bu evin işini gördürecek avrat bulurum. Hafize Hanım varsın bileziklerini şangırdatıp komşu komşu gezsin.

Büyükanam dedemin bir daha evlenmesinden çok korkardı. Bekir Efendi bu, böyle işleri yapar mı yapar?

Bekir Efendi kötü tutumunu yavaş yavaş anlıyordu. Ama yine insanın dalına basmaktan kendisini alamıyordu:

— Ne yapıyor dayın, dedi. Ben kaç nöbet ona iş verdim de gelip çalışmadı. Bir kardeşinin kızına bakacak varlığı yok, öyle mi?

— Anam istemedi, dedim. İhtiyar adam, beş on tavuk almış, onların yumurtasını, bir de bahçeye ektiği naneleri, maydanozları kasabaya yollayıp sattırıyormuş, yine de kimseye el açmıyor.

Ağustos ayındaydık. Her yan sıcaktan yanıp kavruluyor, toprağın yüzü yer yer çatlıyordu. Dedem ilkokul diplomamı okuldan almıştı. Niyeti beni daha yüksek bir okula vermemekti. Onun için okumanın pek değeri yoktu. Bekir Efendi ancak rakamları bilirdi. Çünkü rakamlar paranın hesabını verirlerdi. Annem iyi düşünmüş, ikimizin nüfus kâğıtlarını alırken benim de ilkokul diplomamı yanına almıştı.

İki gün sonra dayımın köyüne gittim. Annem arkasına bir elbise, bacaklarına da bir çorap giymişti. Ayağında da biraz eski ama yine de sağlam ayakkabılar vardı. Sorduğum zaman:

— Zülfiye'nin eskileri, dedi. Şalvarı çıkarıp attım. Baka-

lım Zülfiye ne yazacak. Eğer işler yolunda giderse Zehra teyzeyi alıp gideriz. Sen yine dedene birşey deme, olur da karşımıza bir engel çıkarmaya kalkar.

Köyde bir gece kaldım. Anam dayımla bana yiyecek getirdi. Akşama kadar dayıma yardım ettim. Az çok birşeyler ektiği bahçesini bol bol suladık. Komşulardan gübre alıp bahçeye serdik.

Ben bahçe ile uğraşırken iki adam geldi, dayamı aradılar. Bunlar köklü kavak fidanı ararlarmış dayım satacağını satmış, bir iki kavak fidanı da gaz tenekelerinin içinde kalmış. İhtiyar adam bu üç fidan için epeyce bir para istedi. Gelenler uzun boylu pazarlık etmediler. Dayıma elli lira verdiler.

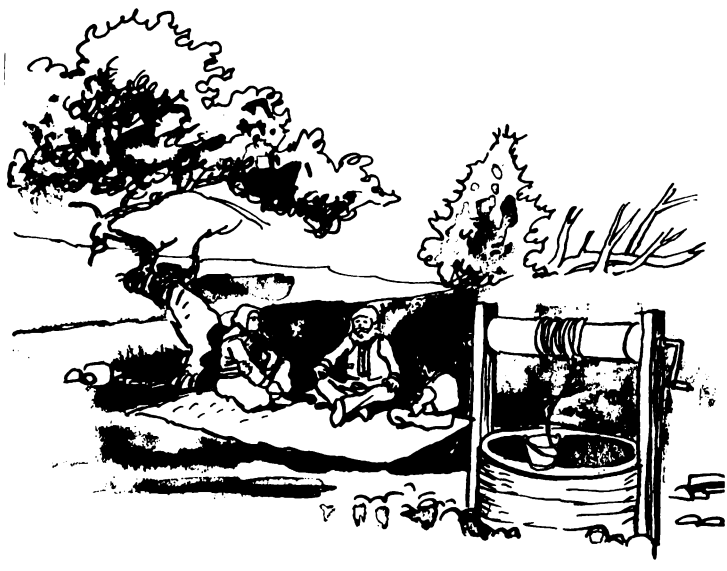
İhtiyar dayım, eline geçen, birçok zaman daha yüzünü göremiyeceği o elli lirayı anneme verdi. Yokluk içinde kıvranan bu adamcağız artık oturduğu yerde uyukluyor ve konuşurken içi geçiyor, horlamaya başlıyordu.

İki gün daha dayımda kalıp dedemin yanına döndüm.

Zülfiye'nin babası Osman Efendinin yazdığı mektuba cevap geldi. Zehra anayı yollamasını, İstanbul'da bir hastaneye yatırıp esaslı bir bakıma sokacaklarını bildiriyorlardı. Zülfiye mektubun altına annemin hastayı getirmesini, kendisine çalışacağı işin hazır olduğunu yazıyordu.

Kasabadan kalkacak otobüsün denk gelmesi işi köyden ayrılacağımız gün kararlaştırıldı. Akşamdan bir yaylı araba gelecekti. Yanımıza fazla bir eşya almıyacaktık. Zaten annemle benim hiç eşyamız yoktu.

Biz gidince Osman Efendi dayımıza da gözkulak olacaktı. Köyden ayrılmadan önce Hasan dayı annemi çağırdı. Bahçede, kuyunun başında ve söğüt ağacının altındaki hasıra oturduk.

Hasan dayı, ağacın altında annemden özür diliyordu.

— Bak kızım Munise, dedi. Dayı olup da sana sahip çıkamadım. Elde yok, avuçta yok. Anamızdan kalan, benim payıma düşen bir altın vardı. Onu canım gibi saklardım. Aç, açık kaldım bozdurmadım. Ama gayri benim bir ayağım çukurda. Belli olmaz, ölür giderim. Sen bu altını al, gurbete gidiyorsun, bir sıkıntını savarsın. Benden sana helâl olsun.

Annem almak istemedi ama dayım eski bir mendile sarıp koynunda taşıdığı parayı onun kucağına atıp:

— Ben bugüne bugün senin dayın olurum, dedi. Anamdan kalan altını ellere mi kaptıracaksın? Daha söylersen yüzüne bakmam.

Annem bu beşibirlik altını öptü, koynuna sakladı.

Osman Efendi de ayrıca anneme biraz para verdi:

— Ne olur ne olmaz, yanında bulunsun, dedi.

Bir eksiğimizin kalmamasına dikkat ettik. Gideceğimizden köyde kimsenin haberi yoktu. Kasaba pek de uzak değildi. Şafakla kalkan araba, güneşin yeni doğduğu sırada köye varmıştı. Ancak biz eşyayı arabaya yerleştirinceye kadar hayvanlar dinlendi. Yolda içeceğimiz suyu bile yanımıza aldık.

Osman Efendi ve Hasan dayı ile vedalaştık. El öptük. Helallık diledik. Her ayrılışta olduğu gibi:

— Gitmek var, gelmemek var, gelmek var, bulmamak var. Artık eksik hakkınızı helâl edin, diye iki taraf da söylendi.

Sonra arabacı atlara "Deh" dedi. Besmele çekip yola çıktık. Daha köy yeni yeni uykudan kalkıyor, evlere bitişik ahırlardan inek ünlemeleri, koyun melemeleri duyuluyordu.

İstanbul'un Aksaray adındaki koca mahallesine akşam karanlığında varmıştık. Zülfiye ile kocası, kasabadayken çektiğimiz telgrafı aldıklarından çorbayı hazırlamış, yatacağımız yeri düşünmüşlerdi.

Ben Zülfiye teyzeyi, annemin arkadaşı olduğu için tanırdım, ama Fettah Efendiyi yeni görüyordum. Bu, belki bizim geleceğimizi bildiği için, ütülü pantolon giymiş, beyaz gömleğin üstüne boyun bağı takmış, saçlarını ıslatıp yandan ayırmış, kırk yaşlarında az bıyıklı bir adamdı. Kaynanası olan Zehra teyzeyi çok iyi karşıladı, koluna girdi, köylerde alışmadığımız nezaketli laflar ederek kapıcılar için yapılmış iki odadan birine soktu.

Fettah Efendi anneme: "Hoş geldin bacım" dediği gibi benim de sırtımı okşayıp gönlümü aldı.

Kapıcı dairesi, dediğim gibi, iki odaydı. Ayrıca ayakyolu ve yıkanacak yeri vardı. Yine orada penceresi tepeden, dar ve uzunsu bir bölme vardı ki, burası daire sahiplerinden birinin kömürlüğü olurmuş. Zülfiye teyze orasını biraz temizlemiş, oraya bir divan koymuştu. Ana oğul orada yatacaktık.

Bu kömürlük küf ve rutubet kokuyordu. Zülfiye teyze:

— Ben yıkadım, sildim de ondan rutubetli, dedi.

Biz bir yer bulmuştuk, beyenmezlik etmezdik. Fettah Efendi apartmanın kapısının önüne bir iskemle atıp akşama kadar otururmuş. Yanında bir zil tablosu vardı. Apartmanda hangi daire zil çalarsa onun numarası belirir, Fettah Efendi de kalkar oraya çıkar, ne iş gerekirse yaparmış.

Fettah Efendi daha ilk günden, İstanbul'u öğretmek bahanesiyle öte beri almaya giderken beni de götürdü. Bakkal, kasap, sebzeci, yemişçi gibi bazı dükkânlara gittik.

Aksaray'ın yolları çok genişti. Ortasından kocaman bir cadde geçiyordu. Bu caddenin üstünde bir köprü vardı. Köprünün altından su yerine arabalar, insanlar akıp gidiyordu.

Sonra, bir yeraltı çarşısı vardı. Bunun iki yakasına da dükkânlar sıralanıyordu. Gün ışığı girmediği için günün boyunca elektrik yakıyorlardı. Sokakların da iki yakasını birbirine bitişik apartmanlar dolduruyordu. Hiçbir boş yer bırakmamışlardı. Bu yapıların üstünden gök yüzü bir yol gibi görünüyordu. Elektriği ilk defa kasabada görmüştüm, ama burada elektrik her yeri sarmıştı.

Biz köyde para kullanmazdık. Para yerine yumurta, hatta ceviz gibi şeyler geçerdi. Buğday, mısır da para yerine kullanılırdı. Şimdi ne alınacak olsa para vermek gerekiyordu. Ben parayı bilmez değildim, görmüş, okulda öğrenmiştim, ama bu İstanbul'da elime alıp harcamaya başlamıştım.

Daha ilk günlerde Fettah Efendi bana:

— Caner, diyordu. Var şuradan, köşedeki tütüncüden bana bir sigara al, ama sen alışık değilsin, iyi bak da çiğnenmeyesin.

Zülfiye teyze darılırsa:

— Bırak, diyordu. Delikanlı adam, varsın öğrensin.

İlk günlerde küf kokusundan, rutûbetten başımız ağrırdı. Biz tıkıldığımız o odayı beğenmezdik. Ama apartmanda oturan bu kömürlüğün sahibi bir sabah aşağıya inerek Zülfiye'ye:

— Bana bak, dedi. Kimden izin aldın da benim kömürlüğüme hemşerilerini yatırdın.

Zülfiye teyze:

— Hanımım, dedi. Sizin kömürlük moloz doluydu. Her tarafını süpürdüm, sildim, bir kaç gün için arkadaşımı yatırdım.

— Bana sordun mu bir kere?

— Sormadım.

— Bugün o kömürlük boşalacak, anladın mı? Akşama gelip bakacağım.

Kadın çekilip gitti. Zülfiye teyze epeyce üzülmüştü.

Odalar zaten dardı. Kömürlük boşaltıldı. Zehra Hanımın yattığı odaya taşındık. Annem:

— Zülfiye, dedi. Bana işten söz ediyordun.

Zülfiye teyze:

— Acelen ne ayol, dedi. Dün bir, bugün iki. Önce annemin tedavisine bakalım.

— Evet, ama ben de ortada kalmıyayım. Zaten Caner'i de okula yazdırmamız lâzım.

— Orası kolay. Fettah ortaokula götürsün. Nüfus kâğıdı, okul diploması yanında mı?

— Hepsi tamam.

Fettah Efendi yakında bulunan okula gitti. Ama kayıtlar Eylül başında başlıyacakmış. Buna da daha bir hafta vardı. Doğrusu şehirde ilk rastladığımız bu sıkıntı ve aksilikler beni geldiğimize pişman etmişti. Daracık bir evde bulunduğumuz için ana oğul, başbaşa verip dertleşemiyorduk.

Karı koca Zülfiye teyzeyle Fettah Efendi konuştular. Bir sabah Zehra teyzeyi arabaya bindirip bir hastaneye götürdüler. Hekimler hastanede bakılmasına gerek olmadığını ve zaten hastanelerde boş yatak bulunmadığını söyleyip ilaçlar vererek geriye yollamışlar.

Bu iş böyle olunca bizim Fettah Efendinin yatıp kalktığı yer odalarında kalmamıza imkân yoktu. Zülfiye teyze daha ertesi gün bitişik apartmana, oradan da bir başkasına gitti. Geldiği zaman:

— Bak Munise dinle, bitişik apartmanda bir hanım var. Şimdilik yalnız. Ben sık sık gider, işlerini görürüm. İyi hanımdır. Senin onun yanına vereyim. Bir karı bir koca. Onların işlerinden ne olacak. Yetişkin kızları var, ama başka akrabasıyla şimdilik yazlığa gitmiş. Sen daha iyi bir yer bulunca kadar onlarda ayda bin liraya çalışır mısın?

Annem düşünüp:

— İğreti iş değil mi? dedi. Boş durmadansa çalışırım.

Beni de beraber aldılar. Yandaki apartmanın üçüncü katına kadar çıktık. Orada bir kapı çaldık. Daha kapıdan girer girmez yerler yeni cilalanmış sazlar gibi pırıl pırıldı, bir aynaya benziyordu.

Ana oğul ayakkabılarımızı çıkardık. Zülfiye de bizim gibi yaptı. Kapıyı açan hanımın arkasından büyük bir odaya

girdik. Bu uzunsu oda salonmuş, oraya misafir alır, ağırlarlarmış. Her taraf sımsıkı eşya ile doluydu. Yine cilalı olan yer tahtalarının üstüne boy boy kilim sermişlerdi. Bu kilimlerin üstünden yürürlerdi.

Saime Hanım dedikleri kadın bir koltuğa oturdu. Bize de işaret etti. Üçümüz tek tek koltuklara oturduk. Saime Hanım:

— Hoş geldiniz? dedi.

Annem:

— Hoş bulduk hanım teyze, dedi.

Saime Hanım kaşlarını çattı:

— Hanım teyze değil, hanımefendi demen lâzım kızım, dedi.

Saime Hanım bize, hoşgeldiniz, dedi.

Annem çok utandı. Zülfiye:

— Kusura bakmayınız hanımefendi, dedi. İlk defa İstanbul'a geldi, öyle pek muamele bilmez.

— Bilmezse öğrenir, dedi Saime Hanım.

Sonra anneme dönüp:

— Adınız ne? dedi.

— Munise Hanımefendi.

— Anan, baban var mı?

— Sizlere ömür hanımefendi.

— Bu çocuk senin mi?

— Allah bağışlarsa benim hanımefendi.

— Peki, sen iş yapabilir misin?

— Ne iş olsa yaparım hanımefendi. Bilmediğim bir işse bir sefer göstermek yeter.

— Peki ne aylık istiyorsun?

— Zülfiye hanımla konuşmadınız mı, hanımefendi? Ben acemiyim, bu sizin İstanbul'un işlerini bilmem.

— Zülfiye ayda bin liraya razı olduğunu söyledi. Burada yatıp kalkacaksın, sana bir oda verilecek. Evin her işine bakacaksın.

— Bakarım hanımefendi.

— Her ailenin bir alışkanlığı vardır. Kimse düzeninin bozulduğunu istemez. Şimdi bu oğlun ne olacak?

— Duracak hanımefendi.

— Babasının yanına ver, yahut köye yolla.

— Oğlumun benden başka kimsesi yok hanımefendi. Benim de başka kimsem yok. Zaten buraya getirdim ki, okusun da kendisini kurtarsın.

— Okula gitti mi?

— İlkokulu bitirdi hanımefendi.

— Peki ben bu çocuğu istemezsem?

— İsteyeni bulursam orada çalışacağım hanımefendi.

— Akşama Feyzi Beyle de konuşuruz. Haydi ne eşyan varsa al da getir. Zülfiye sana kalacağın odayı göstersin.

Zülfiye kalktı, annemle ben de arkasından gittik. O büyük salondan çıktık. Mutfağın yanında bir küçük oda vardı. Orada bir demir karyola ve bu karyolanın üstünde dürülmüş bir şilte vardı. Pencereden cadde görünüyordu. Duvara dayalı bir de küçük masa vardı.

Bu odanın bile tahtaları cilâlanmıştı. Karyolanın önünde bir küçük seccade vardı. Saime Hanım:

— Benim küçükten aldığım, büyüttüğüm bir evlâtlığım vardı, dedi. Burada yatar kalkardı. Onu evlendirdim. Daha, yeni bir hizmetçi bulamadım. Bakalım senin işini beğenirsem alıkoyarım. Sandığın, sepetin, bohçan filân yok mu?

Ben Zülfiye teyze ile gittim, annemin içine çamaşırlarımızı koyduğu bohçayı alıp getirdim. Bana kapıyı annem açtı.

Saime Hanım:

— Bak Munise, dedi. Köyden geliyorsunuz. Bitiniz filân olmasın?

Annem kızardı:

— Yoktur hanımefendi, dedi.

Saime Hanım annemi banyoya götürdü. Banyonun termosifonunun nasıl yakılacağını gösterdi. İkimizin de sıcak bir banyo yapıp üstümüzü değişmemizi istedi. Benim değişecek bir gömleğim vardı. Annemin arkasındakiler Zülfiye'nin elbiseleri idi.

Kadın anneme bir etek, bir çift çorap, bir terlik, üstüne de ince bir gömlek verdi. Yıkandık, kurulandık, annem verilenleri giydi. Yolculukta hayli kirlenmiştik. Sudan geçince rengimiz yerine gelmişti.

Annem Saime Hanıma bir kahve pişirdi. Ben de boş bir sandalyeyi alarak küçük odada, pencerenin önüne koyup caddeyi seyretmeye başladım.

Feyzi Bey, yüzü kadın yüzü gibi tüysüz, kırmızı, orta boyda, besili bir adamdı. Yaşı elli kadar olmalıydı ama bakımlı bir insan olduğu için gücünü yitirmemiş ve dinçti. Karısının söylediğine göre ticaret işi yaparmış, altında deposu olan bir yazıhanesi varmış.

O akşam için bizi mutfakta hazırlanan yemek masasına oturttular. Belki nasıl yemek yiyeceğimizi görmek istiyorlardı. Feyzi Bey beni görünce Saime Hanıma:

— Bu yaşta bir oğlu olduğunu söylememiştin, dedi.

Saime Hanım da:

— Ne yapayım, adam yok. Uygun birisini bulunca bunları savarız, dedi.

Ana oğul onların karşısında sofraya oturduk. Biz çoğu zaman yere sini koyar, öyle yerdik yemekleri. Sonra ortaya bir kap konur hepimiz o kaptan alıp yerdik. Ama Osman Efendinin evinde, sonra Zülfiye'lerde kaldığımız kadar masada yemeye başlamıştık.

Saime Hanım:

— Çorbayı, pilavı, salatayı Munise Hanım yaptı, dedi.

Feyzi Bey:

— Köylerde çokluk pirinç kullanmazlar ama pilav da, çorba da iyi, dedi.

Biz yemek yerken ellerimize bakan Saime Hanım için kocası:

— Hanım, dedi. Bırak bildikleri gibi yesinler, rahatsız etme. Yemek bu, ders değil, imtihan değil.

Yemekte az çok rahatsız olmuştuk ama karnımız doymuş ve annem her yemekte ayrı tabak kullanmış ve kirlenen tabağı alıp yerine temizini vermişti.

Yemekten sonra onlar çekildiler. Saime Hanım:

— Bey kahveyi orta şekerli içer, dedi. Ben de öyle.

Annem her söylenene "Pekiyi hanımefendi" diyordu.

Annem sofrayı topladı, ortalığı dolaştı, bir eksik bırakmadı, sonra gelip yattı. Ana oğul sesimizi kısarak konuştuk. Odada bir zil vardı. Bir şey lâzım olursa o zili çalıyorlardı.

Ertesi sabah annem erkenden kalktı. Hanım kocasından sonra kalkarmış. Annem kahveyi pişirdi. Adam pek az birşey yedi, çıkıp gitti. Gece ne konuşmuşlarsa sabahleyin beni çarşıya, pazara yolladı Saime Hanım. Sonra üçümüz beraber sokağa çıktık. Büyük mağazalara girdik. Saime Hanım anneme hazır iki elbise, bir etek, bir ceket, çorap, ayakkabı, terlik, bana da bir takım elbise, tek bir pantolon, gömlek ve terlik aldı.

Eve geldik. Annem gizlece bana:

— Çok para harcadı hanım, dedi. Aldıklarını bizden keseceklerse iki üç ay aylık alamayız.

Benim de, annemin de kılığımız değişmişti. Zülfiye teyze gelip bizi yokladı. Saime Hanım:

— Şimdilik deniyoruz, dedi.

Fevzi Bey yokken gündüz yemeklerini Saime Hanımla bir sofrada yiyorduk. Akşam için hanımefendi:

— Rahatsız olursunuz diye ayrı yiyiniz diyorum Munise, dedi. Biz kibirli insanlardan değiliz.

Nihayet Zülfiye teyzenin kocası beni okula götürüp yazdırdı. Okulun açılmasına daha bir hafta vardı. Birgün epeyce iyileşen Zehra teyze köye gitmek için arabaya biniyordu. Annem aşağıya inmiş, onunla vedalaşmıştı. Yukarıya çıktığı zaman Saime Hanım kaşlarını çatarak:

— Nereye gittin? diye bağırdı.

Annem şaşırmıştı.

— Zehra Hanım köye gidiyor da onu uğurladım hanımefendi, dedi.

— Ben sana sokağa çıkmak yok demedim mi?

— Dediniz efendim, ama buna mecburdum.

— Bana bak, ben öyle sürtüklerden, dik kafalılıktan hoşlanmam. Senin gibilerine yüz vermeye gelmez zaten. Al bohçanı da git bakayım.

Bize o kadar iyi davranan Saime Hanımın bu sözleri annemi çok kırdı. Hemen odaya girdi, bir kaç parça çamaşırımızı kavrayıp dışarıya çıktı. Bana da işaret etti. Merdivenleri inerken ağlıyordu. Arkamızdan kapı çat diye kapanmıştı.

Zülfiye teyze şaşırdı. Saime Hanımın yanında onbeş gün kalmıştık. Annemin gözü yılmıştı birden. Hem ağlıyor, hem de:

— Ne kusur ettiğimi bilmiyorum, diyordu. Bana balkona çıkmayı, pencereden bakmayı yasak etmişti.

Zülfiye teyze:

— Anlaşıldı, dedi. Seni ayartırlar diye korkmuştur. Bu zamanda yatıya kalan hizmetçi yok. Hepsi gündelikle çalışıyor.

Annem daha aklını başına toplamadan Saime Hanım Zülfiye teyzenin yer odalarına geldi. Annem bir köşede ağlıyordu. Saime Hanım hemen onun yanına gitti.

Saime Hanım'ın beklenmedik çıkışması annemi çok üzdü.

— Bana bak kızım, dedi. Ben senirli bir kadınım. Bazen böyle kendime sahip olamam. Bu güne kadar sana da, oğluna da çok iyi davrandık. Soframıza bile aldık. Sana iş öğrettim, edep erkân öğrettim. Haydi kalk bakayım, yürü, işinin başına.

Zülfiye teyze:

— Hanımefendi, dedi. Mademki kovdunuz, artık bırakınız yakasını.

Saime Hanım haykırdı:

— Sen sus, bu kadar masraf ettik, boşuna mı? Hiç olmazsa ay sonuna kadar çalışacak elbette.

Annem bana işaret etti. İstemiye istemiye Saime Hanımın peşinden gittik. Daireye girer girmez Saime Hanım:

— Şöyle karşıma oturun da beni dinleyin, dedi.

İşaret ettiği yerlere oturduk. Hanımefendi:

— Munise, dedi. Sen köyden yeni geldin. O Zülfiye'ye uyma. Seni köyden getirdiyse kendi çıkarı için getirdi. Daha sen gelmeden önce benden "Sana köyden bir hizmetçi getireyim" diye bin lira aldı. Sözde bunu yol parası yaptı. Sonra buraya gelince benimle konuştu. Sana ayda bin lira vereceğim, bin lira da benim yanımda kaldığın kadar ona vereceğim, anladın mı?

Annem de, bende şaşırmıştık. Saime Hanım:

— Bunlar böyledir, dedi. Bir para hırsına kapılmışlar, gözleri birşey görmez. Buraya yarım pabuçla geldiler. Şimdi Zülfiye'nin kolları bilezik dolu. Bu yalnız kapıcılıkla olmaz. Bir kibrit aldırılsa iki çöp olsun çalarlar. Önce bizde kapıcıydı Fettah. Sonra elinin uzunluğu yüzünden işten çıkardık. Komşular tuttu. Haydi sen işine bak kızım.

Annem yalnız:

— Hanımefendi, dedi. Ben açık havaya alışmışım, dedi. Burada balkona çıkmak, sokağa çıkmak, hatta pencereden bakmak yasak. Her sabah başım ağrıyor.

Saime Hanım:

— Balkona da çık, pencereden de bak, dedi. Ama o Zülfiye'ye sakın güvenme. Senin gibi garip bir kadını bana kiraladıktan, senin sırtından ayda bin lira kazanmaya kalktıktan sonra sana dost olacağına inanır mısın?

Annem şaşkına dönmüştü. Saime Hanım:

— Artık ona para vermiyeceğim, dedi. Seni buradan ayartıp bir başka kapıya satacaktır. Ayda sana iki bin lira aylık vereceğim. Yemeniz, içmeniz, üstünüz başınız ben-

den. Haydi bakayım.

Annem kısa zamanda apartman dairesindeki bütün işleri öğrenmişti. Temiz ve tertipli bir kadındı. Köylü idi ama kalın kafalı ve anlayışsız değildi. Saime Hanım bazen daireden çıkıyor, ahbablarına gidiyordu. Annem gibi emniyetli bir kadını nereden bulacaktı.

O gün yazlığa gitmiş olan kızı Gülten de geldi. On sekiz yaşında kadar, güzel bir kızdı. Annesi bizi ona tanıttı ve:

— Artık beraber oturuyoruz, dedi. Sen de beni düşünmeden rahat rahat üniversiteye gidebilirsin.

Gülten Hanım bir küçük bavulla gelmişti. Kibirsiz, açık yürekli bir kızdı. Evde çalışmaya alıştığı için sofra kurarken anneme:

— Sana yardım edeyim Munise abla, demişti.

Onun gelişiyle ev neşelendi. Şarkı söylüyor, piyano çalıyor, yerinde rahat duramıyordu.

O akşam Zülfiye teyze geldi. Saime Hanım onu çok fena karşıladı. Annem için para aldığını ve ayda bin lira istediğini de yüzüne karşı söyledi. Zülfiye:

— Elbette, dedi. Munise oğlu ile beraber köyden buraya kadar uçup gelmedi, ayda ayrıca bin lira istedimse ileride ona yardım için istedim.

Saime Hanım:

— İyi toparladın, dedi. Çarıklı kurmay seni. Minareyi çalan kılıfını hazırlar derler. Artık bırak Munise'nin yakasını, onu ayartmaya kalkma.

Zülfiye:

— Siz de ucuz ucuz insan kapatmaya kalkmayın, dedi. Bugün en beceriksiz gündelikçi ikiyüz elli liraya çalışıyor. Hem de günde sekiz saat. Dokuzda işe başlar, altıda gider-

ler. Gece de kalmazlar. İki bin liraya kapatıyorsunuz ama gündelik hesabına vursanız ayda yedibin beşyüz vermeniz gerekir.

Annem hem tok gözlü, hem de acemiydi. Sonra hepsinden çok, saftı. Hileye, çıkarcılığa aklı ermezdi.

Zülfiye abla söylene söylene giderken anneme:

— Munise, başın sıkılırsa hiç çekinme bana gel, dedi.

Annem şaşkına dönmüştü. Yine işine bakıyor, yemek yapıyordu. Gün böylece tatsız geçmişti. Saime Hanım eskisinden daha yumuşak muamele ediyor, hatta ara sıra anneme:

— Amele gibi çalışma Munise, diyordu. Biraz da otur, dinlen.

İki hafta içinde ben alış veriş edilen dükkânları iyice öğrenmiştim. Alacağım şeyin "Feyzi Beyler için" dememle en iyisini verdiklerini görüyordum. Esnaf beni bellemişdi. Bekletmeden istediklerimi veriyorlardı.

Şehirdeki ortaokul iki devreliydi. Öğrencilerin bir bölümü saat sekizde okula gelip birde çıkıyor, bir bölümü de birde derse girip akşamın beşinde çıkıyorlardı.

Okul çok kalabalıktı. Lise kısmı da vardı. Ortaokulluların, Liselilerin bahçeleri ayrıydı. Ben kendi sınıfımda en küçüklerden sayılırdım. Şehir çocukları içinde sınıfta kalmış, ya da hastalık yüzünden bir sonraki sınıfa geçemiyen çoktu. Bunlar yaramaz, dikbaşlı çocuklardı.

Öğrencilerin içinde çok fakirler olduğu gibi, otomobille gelen zengin çocukları da vardı. Okulda yemek yiyen yoktu. Ama kantin denilen yerde yiyecek, içecek, yemiş, okul defterleri, kalem, silgi gibi şeyler satılıyordu.

Okul biraz uzakçaydı. Feyzi Bey bir akşam anneme sordu:

— Munise hanım, Caner'e gündelik veriyor musun?

— Gündelik mi? dedi annem.

Feyzi Bey:

— Öyle ya, dedi. Şehirlerde âdettir, yol parası, canı birşey isterse de alır diye bir harçlık verilir.

Annem biraz düşünüp:

— Beyefendi, dedi. Caner karnını doyurup gidiyor. Zaten yarım gün kalıyor dışarıda. Paraya ne gerek var?

— Buradan okula kadar yürüyor mu?

— Yürüyor. Biz yol yürümeye alışığız. Hem burada yollar temiz. Ne kar fırtınası var, ne güneş insanın beynini kaynatır.

— Okul çok uzakta.

— Biliyorum beyefendi, ama yol yürümek iyidir derler.

— Sen yine biraz para ver Caner'e. Harcamasa da yanında bulunsun.

Ben apartmana gelince yine esnafa gidiyor, et, sebze, meyva gibi şeyleri alıyor, parayı hesaplayıp üstünü Saime Hanıma veriyordum. Saime Hanım hemen her defasında:

— Üstü kalsın sende, diyordu.

Ben böyle şeye alışmamıştım. Saime Hanımın "Sende dursun, sen sakla" demeye getirdiğini sanmıştım. Her gün paranın üstü olan birkaç lirayı çalıştığım masanın çekmecesine koyuyordum.

Birgün Gülden Hanım, ben çalışırken, yanıma geldi, kitaplarıma, dersime baktı. Çekmeyi de açtı. İçinde birçok para olduğunu gördü:

— Bunlar senin mi? dedi.

— Hayır dedim. Hanımefendinin.

— Ayol annem paralarını sana mı saklatıyor?

— Ne bileyim, öte beri aldığım zaman hesap veriyorum "Paranın üstü sende kalsın," diyor. Ben de saklıyorum.

— Ne diye saklıyorsun, harcasana.

— Hanımefendinin parasını ben niye harcıyayım? Saklatıyor bana.

— Ayol, Caner, "Üstü sende kalsın" demek, senin olsun demektir.

Gülden bana bunu söyledikten sonra katıla katıla gülmeye başladı. Annesi de meraklanmıştı.

— Ne gülüp duruyorsun ayol, ne oldu? diye soruyordu.

Gülden güldü güldü sonra işi anlattı. Bu sefer hanımefendi de gülmeye başladı. Gelip benim yüzümü okşadı:

— Oğlum ben paranın üstünü sana bırakıyorum, dedi. Canın birşey ister de alırsın diye. Onlar senin yavrum.

Eh, zengin insanlar, paranın önemi yok onlarda. Masa üstlerinde, çekmecelerde, hattâ mutfakta bile para var. Annem bir gün hanımefendiye:

— Bu paralar ortada dolanıp duruyor, eksilir, açık pencereden uçar gider, sonra biz suçlu oluruz, diyecek oldu.

Hanımefendi:

— Munise, dedi. Sen de oğlun da para arsızı değilsiniz. Para çalınır da, uçar da, eksilir de. Ben yine sizden bilmem.

Saime Hanım artık bana paranın üstünü verirken:

— Senin olsun, canının bir istediğini alırsın, diyordu.

Mart ayındaydık. Birgün eve geldiğimde annemin adına yazılmış bir mektup buldum. Zarfın üstüne "Sayın Bayan Munise Özlü" diye yazılmıştı. Bunun altında apartmanın adresi de adı vardı. Annemle ben ilk defa bize bir mektup

geldiğini görüyorduk. Annem mektubu güçlükle okumuştu. Bu yazı köydeki muhtarın yazısıydı. Hal hatır soran dayımız, arkasından zorlu bir kış geçirdiklerini, Osman Efendiden çok iyilik gördüğünü yazıyordu.

Evin kar yığıntısından damı çökmüş, diktiği kavak çırpılarına, çimlendirdiği asma çubuklarına daha alıcı çıkmamış. Bekir Efendi iki defa köye kadar gelerek bizleri aramış, Hasan dayımız: "Onlar çıkıp gittiler, daha haberlerini almadım" demiş.

Mektup ağızdan çıktığı gibi yazılmıştı. Bu mektubu Feyzi Bey de okudu. Sonra anneme:

— Munise Hanım, dedi. Ben köyleri bilirim. Buralarda yüzüne bile bakmadığımız para köyde çok iş görür. Sen bana adresi ver, ben biraz para yollıyayım.

Annem karşı duramadı. Nisan ayının ortalarındaydı ki, Hasan dayıdan bir mektup daha geldi. Adamcağız bu mektubu sevinç içinde yazdırmıştı.

"Kızım Munise Hanım," diye başlıyordu. "Gönderdiğiniz beş bin lirayı kasabaya varıp bir tamam aldım. Ne yapacağımı, ne ideceğimi şaşırdım. Köyün altında, bizim evin kıyısında iki dönümlük bir tarla vardı ya. Hani onu buban gil senin düğünün için satmıştı. Baktım alan varıp gitmiş. Köyde yüz üstü bırakmış, Muhtara danıştım, iki bin liraya verdi bana. Ama tapusunu senin üstüne yaptırdım. Dört baş da koyun aldım. Yine de yiyecek için beş on para kaldı. Gayri kimseye el açacak değilim. Ben yolladığın bu para ile bir yıl daha geçinir, aç ve açık kalmam."

Hasan dayı uzun uzun dualar ediyor, mektubun sonunda "Yanında durduğunuz iyi insanlara da selam ederim" diyordu.

Annem geleceğimiz sırada Hasan dayının koynundan çıkarıp verdiği o beşibirliği çıkartıp Feyzi Beye verdi:

Mektubu okuyan Feyzi Bey, köye para göndermek için annemden adres istiyordu.

— Buyurunuz bunu beyefendi, dedi. Zaten Hasan dayımız yola çıkarken bize vermişti. Aç kaldı ama bunu harcamadıydı. Biz de borçlu kalmıyalım.

Feyzi Bey parayı elinde evirip çevirdikten sonra:

— Bu kaç paradır bilirmisin Munise hanım? dedi.

— Beşi bir arada olmalı, dedi annem.

— İyi ama bugün bunu satarsan ne eder?

— Ne bileyim beyefendi.

— Sen bilmezsin ama ben bilirim. Bugün Reşat altını piyasada on bin liradan fazlaya gidiyor. Bu senin altının su içinde ellibin lira eder. Dayın bu parayı niye bozdurmamış da sıkıntı çekmiş.

Annem şaşkınlık içinde:

— Beyefendi, dedi. Bu para dayımıza annesinden kalmış. Gelinine takacakmış. Ama dayımız hiç evlenmedi. Bir garip adamdı. Bu parayı da saklamış koynunda. Ölüverirse diye korkup bize verdi.

Feyzi Bey bir süre düşündükten sonra:

— Sen bu parayı olur olmaz şeye karşı ortaya çıkartma, dedi. Ben dayına para yolladımsa cebimden yolladım. Senin adını verdim ki, kabul etmeyip de geri göndermesin diye. Bu ihtiyar adamın çalışması hoşuma gitti benim. Sen yüreğini rahat tut. Biz de bu memleketin evlâtlarıyız. Ara sıra sıkıntıda kalan vatandaşlarımıza ufak tefek yardımlarda bulunursak yüreğimiz ferahlar. Beş bin liranın nesi olacak ki Munise hanım. Yine de yollarız.

Feyzi Bey o anda bizim için dünyanın en iyi insanıydı. Bize:

— Şu çalışkan adama bakın, diyordu. Herkes köylerden çekilip şehirlere akın ediyor. Hasan dayı hâlâ toprağa para yatırıyor, dört baş olsun koyun alıyor. Oturduğu yerde uyuklayan adamcağız toprağı ne yapacak dersiniz?

Annem:

— Topraktan iyi anlar dayımız, dedi. Eli vergilidir, hangi çubuğu toprağa daldırsa kök salar. Bana da çocukluğumda çiçeklere bakmayı öğretmişti. Herhâlde aldığı tarlaya ağaç dikecek, sebze filân yetiştirecektir. Tarlasızlıktan hep şikâyet ederdi. Bahçede kuyu da olduktan sonra onun yapmıyacağı yoktur.

Ortaokulun dersleri beni epeyce sarstı. Gülden abla da bana çok yardım etti. Bozuk olan ilk karnem sonradan düzeldi. Nihayet haziranın haftasında okul kapandı. Ben iyi derece ile yedinci sınıfa geçmiştim. Feyzi Bey karnemi gördükten sonra:

— Haydi bakalım, dedi. Şu hediyeyi hak ettin.

Cebinden kutusu içinde bir kol saati çıkarttı, bana uzattı. Yüzüm kıpkırmızı olmuştu. Bir saat sahibi olmayı çok istiyordum. Feyzi Beyin elini öptüm. Yüzümü okşayıp:

— Caner, dedi. Çalışmak, sınıf geçmek senin görevindir. Bu, bir hediye almayı gerektirmez. Ben sana bu saati bir hatıra olsun diye aldım, sınıf geçmen sebebi ile veriyorum.

Sonra içini çekerek:

— Benim erkek evlâdım olmadı, dedi. Gülden bana erkek evlâdı aratmaz. O da çalışkandır. Şimdi erkek çocukları ortaokula yazılmış olan nice babalar vardır ki, oğullarının sınıfta kalmaları onları çok üzmüştür. Büyük şehirlerde öğrenciler çok avare oluyorlar. İnşallah sen şehrin havasına kapılıp değişmezsin.

Gülden abla bana bir küçük cep radyosu hediye etti. Bu pille çalışıyordu. Saime Hanım da iki ciltlik bir ansiklopedi hediye etti.

İstanbul'da üç yıl kalınca ben ortaokulu bitirmiştim. Annem aldığı bütün parayı saklamıştı. Bankada altmış bin liramız olmuştu. İşte bu, ortaokulu bitirdiğim üçüncü yılda Feyzi Beyin ailesi İstanbul'dan ayrılmış, İzmir'e taşınmışlardı.

Dairenin bütün eşyasını kamyonlara yükleyip götürdüler, bu bizim yattığımız küçük odadaki eşyamız kaldı. Daire satılmıştı. Yeni sahibi boya ve badana yaptıracaktı. O zamana kadar bizim yer bulup çıkmamızı söylemişlerdi.

Zülfiye köye gittiği için bize yardım edemezdi. Oturduğumuz apartmanın altıncı katında, çekme kat dedikleri iki oda vardı. Bunun ayrıca teras dedikleri büyük bir balkonu, mutfağı ve banyolu ayakyolu vardı. Kışın biraz soğuk, yazın da çok sıcak olan bu çatı katını ev sahibi bize ayda üçbin liraya bıraktı.

Başka yerlerde kiralık evler, daireler vardı ama en az beşbin lira istiyorlardı. Annem:

— Biz köyde soğuğa, sıcağa alışığız, dedi.

Eşyamızı yukarıya çıkardık. Bir odayı döşedik. Biraz mutfak için kap kacak aldık. Zaten Saime Hanım bir tahta masa ile üç sandalye, biraz tabak ve yemek kabı bırakmıştı bize.

Evimizi böylece yoluna koyduktan sonra nasıl geçineceğimizi düşünmeye başladık. Ben on dört yaşıma gelmiştim. Epeyce boylanmıştım. Annem normal bir İstanbul'lu hanım gibi giyinip kuşanıyordu.

Temmuz ayının ortasında gitmişlerdi Feyzi Beyler, ama o aylığımızı tamam olarak vermişlerdi.

Bir akşam Feyzi Beylerin sattığı dairenin karşısındaki dairede oturan genç bir hanım yukarıya çıkıp bize geldi.

— Munise Hanım, dedi. Sizden bir ricam var.

Annem çok nazik konuştu:

— Buyurunuz hanımefendi, elimden gelirse yaparım.

— Munise Hanım, biliyorsunuz ki annem ihtiyar. Biz karı koca üç ay için Güney Anadoluya, yaz tatiline çıkacağız. Siz anneme bakabilir misiniz?

Annem biraz düşündükten sonra:

— Hanımefendi, dedi. Biz İstanbul'a çalışmak için geldik. Bize bakan, bizim geçimimizi sağlıyan kimsemiz yok.

Caner okuyacak, kira vereceğiz.

Celile Hanım:

— Biliyorum Munise Hanım, dedi. Ben de sizi bedava istemiyorum. Annem uysal kadındır. Sesi, soluğu çıkmaz. Görüştüğü bir iki komşu vardır. Yemek de seçmez. Siz yine sorarsınız, istediğini pişirirsiniz. Yer, içer, otursunuz. Bu üç ay için size ayda beşbin lira vereceğiz.

— Hepsi o kadar mı hanımefendi?

— Yani ayda beşbinden üç ayda onbeş bin.

— Ben gündelikle çalışmak istiyordum. Ama bunu daha sonraya, kışa bırakırım. Peki Celile Hanımefendi, ben annenize bakarım.

Naime Hanım artık yaşlanmıştı, tek başına da olsa bir dairenin işini başaramazdı. Annemi o istemişti.

Celile Hanımla kocası çıkıp gittiler. Biz küçük odaya taşındık. Naime Hanım buna çok memnun oldu.

Evde konfor dedikleri bütün lüzûmlu âletler vardı. Naime hanım günde üç dört gazete aldırıyordu. Çok okumuş ve hâlâ çok okuyan bir kadındı. Kırk yıl yüksek okul öğretmenliği yapmıştı. Üç ayda bir epeyce para alıyordu.

Ben Lise bölümünde de sabahçı idim. Erkenden kalkıp okula gidiyordum. Dersler biraz daha ağırdı. Fakat Naime Hanım:

— Oğlum, bilemediğin birşey varsa bana da sor, diyordu.

Ne zaman, ne sordumsa beni şaşırtacak kadar çabuklukla cevap verdi. Bana çok okumamı, bilgimi genişletmemi söylerdi.

Naime Hanım epeyce yaşlı olduğu için yalnız kalmaktan ve ölmekten korkuyordu. Daima neşeli şeyler konuşmak is-

ter, radyo çalar, gülünç ve tuhaf hikâyeler anlatırdı.

Ben gelinceye kadar annemin de işlerle uğraşmasını istemiyor:

— Gel biraz otur, taşlığı da dün sildin, hergün her iş yapılmaz. İki lakırdı edelim, diyormuş.

Annem bu yüksek okul öğretmeni kadınla ne konuşabilir! Kalkmış Bekir Efendiden ve kayınvalidesinden çektiklerni anlatmış. Sonra da köyde unutulduğunu.

Bunlar, Naime Hanım için değişik şeylerdi. Hoşnutlukla dinliyordu. Yalnız annemin dilinde hiçbir değişiklik olmamasına şaşıyordu. Anadolu'nun hangi bölgesinde, dilde ne gibi değişiklikler olduğunu, biliyor, bunları çok güzel söylüyordu. Annem annesinin kasabalı bir kadın olduğunu ve babasının İstanbul gibi büyük şehirlerde çok durduğunu anlatınca:

— Diliniz bundan düzgün kalmış, herhâlde, demişti. Ben Zülfiye'yi de tanırım. Bizde kapıcı iken iş görmeye gelirlerdi. Dilleri az çok çalardı.

Ortaokuldaki arkadaşım Ferit bütünlemeye kalmış, ama imtihanda kurtararak Liseye girmişti. Doğma büyüme İstanbul'lu olduğu hâlde durumu benimkinden çok daha bozuktu. Ders çalışacak vakti yoktu. Ne yaparsa sınıfta yapar, çocuklar bahçede, ya sınıflarda ders aralarında şakalaşır, dinlenirken o bir köşede ders çalışırdı.

Kundura yapıcısı olduğuna göre neden okumaya devam ettiğini sorduğum zaman:

— Ben kunduracılıkta kalmıyacağım, dedi. Annemi el kapılarında çalışmaktan kurtaracağım, Liseyi bitirince Fakülteye gireceğim, doktor olacağım.

İstanbul'da edindiğim tek arkadaş bu kunduracı çırağı idi. Ama okumayı kafasına iyice yerleştirmişti.

— Bir yandan okurum, bir yandan da çalışırım, diyordu. Yaşım büyüyüp sanatım ilerledikçe kazancım da artacak. Annem daha az çalışacak. Bak şimdi haftada beş yüz alıyorum. Eee, elimden iş çıkıyor, kolay mı. Dört senelik kunduracayım.

Naime Hanım sık sık bana Ferit'i soruyordu. Bu arkadaşımın nasıl çalıştığını anlatmıştım kendisine. Çok ilgilenmişti. Sık sık:

— Senin kunduracı ne yapıyor, bana anlatacağın birşey yok mu? diyordu.

Feyzi Bey, Hasan Dayımıza iki defa daha para yollamıştı. Her defasında da bu paraların annem tarafından yollandığını zanneden adamcağız, komşudan bir dişi dana aldığını ve artık bu genç ineğin süt verdiğini yazıyor:

"Benim dünyada evlâdım olmadı," diyordu. "Yemedim, içmedim, buzağılıktan danalığa kadar ona komşulardan aldığım sütü içirdim. Gayri yem kesmeye başlayınca ben de sütü kestim. Şimdi onun bir buzağısı var. Hem buzağı emiyor, hem ben köyde süt satıyorum. Artık yalnız değilim, işte torunum bile var"..

İşte üç ay geçti. Celile Hanımla kocası güneyden döndüler. Eve geldiler ama karı koca çalışıyorlardı, annemi bırakmadılar.

Naime Hanımlarla oturmakla yemek masrafından kurtuluyorduk. Ama çatı katındaki daireyi bırakmamıştık. Annem her gün öğleye kadar evde kalıyor, öğleden sonra gündelikle komşularda çalışıyordu.

Pazar günleri, bütün gün çatı katında kalıyordum. Saime Hanımın bize bıraktığı çiçekler üremişti. Teras parka dönmüştü. Bu terasta, çiçeklerin arasında oturmak çok hoştu ama kış gelince çiçekleri içeriye almış, çok uzaklara kadar engin görüntüyü cam arkasından seyretmeye başlamıştık.

Bu terastan deniz ve karşı kıyının dağları görünüyordu. Köyde kışın her taraf bembayaz kesilir, toprağın yüzü aylarca görünmezdi. Bu şehirde kar ne kadar yağsa yerler tamam örtülmüyordu.

O kış da geçti. Ben artık lisenin sonuncu sınıfındaydım. İyi giyinmeye alışmıştım. Üstüme başıma dikkat ediyordum. Artık on altı yaşında bir delikanlıydım. Bazen bir iki arkadaşımla şehri dolaşıyordum. Ferit bana:

— Köye gideceğim diyorsun, demişti. İstanbul'u iyice dolaş. Gördüklerini köyde anlatırsın.

Benim İstanbul'da göreceğim büyük yapılardan, müzelerden, saraylardan, kale ve kulelerden başka birşey daha varmış. Ama bunu arayarak, isteyerek değil, bir raslantı olarak gördüm.

Süleymaniye Camii'ni incelemekten dönüyorduk. Yanımda Ferit vardı. Pazar günü çalışmıyordu kunduracının yanında. Zaten haftada bir pazarı vardı onun. Bazen bu pazar günü bize gelir, beraber çalışır, sonra şehirde bir gezmeye yapardık.

Ferit Süleymaniye'de oturuyordu. Camiden dönerken genişçe bir sokakta bir bakkal dükkânının önünde durdum. Bu dükkânın tabelasında "Zeynep Altan" yazılı idi, üstünde daha büyük yazı ile "Aile bakkaliyesi" yazılmıştı.

Dükkânın kapısının dışında, ayağında yırtılmış keten ayakkabılar bulunan, pantolonunun dizi yamalı bir adam, alçak bir iskemleye oturmuştu. Elinde parmaklarını yakacak kadar kısalmış, tükrükle ıslanmış bir sigara vardı. Onu çekip dumanını yutmaya çalışıyordu.

Ferit kolumdan çekip:

— Ne durdun? dedi.

— Şu adama bak, dedim.

— Nesine bakayım? dedi Ferit. Buraya yeni taşındılar. İki sene oluyor. Kadın anasının gözü. Eski mahallelerinden dedikodu yüzünde ayrılmışlar. Ama söylentiler onların arkasından buraya kadar gelmiş. Şu kapıda pinekleyen adam kadının kocasıdır. Bir müşteri gelipde çokça birşey alırsa bu Ali'ye verirler, o da alıp müşterinin evine kadar götürür. Bazen de telefonla birşey isterler. Kadın kocasına evi tarif eder.

— Bu adamın adı Ali öyle mi?

— Evet, mahallede ona üç kâğıtçı diyorlar. Ama acınacak hâlde. Kadın onu pek içeriye sokmaz.

Ben yolun sonuna doğru bir daha dönüp baktım. Saçı sakalına karışmış, hırpani adam hâlâ o ıslak sigarayı emmeye çalışıyordu.

Eve gelince bu rastlantıyı anneme anlattım. Döndü, sonra kaşlarını çattı:

— Bir daha geçme o yoldan, dedi. Belki babandır, ama o sana babalık yapmadı. Aradan on beş, on altı yıl geçmiş, gidip de sen benim babamsın mı diyeceksin?

— Anne, babam olduğunu sanıyorum, dedim. Aklımda kaldığına göre bakkal İsmail'in karısının adı Zeynep'ti. Babamın da soyadı Altan. Dükkanın tabelasında da Zeynep Altan yazılı. Başka bir mahalleden kaçıp gelmişler oraya. Kadın ahlâksızın biriymiş.

— İyi, dedi annem. Biribirlerini bulmuşlar işte.

Bir daha o yoldan geçmek isteği aklıma bile gelmedi.

Lisenin son sınıfına geçtiğim yılın tatil aylarının ilkinde köyün muhtarından bir mektup aldık. Kısa yazmıştı. Hasan dayı ağır hastaymış.

Pek o kadar yaşlı olmadığını sandığım adamcağız belki yalnızlıktan çökmüş, bakımsızlıktan ihtiyarlamıştı. Annem

Neden durduğumu soran Ferit'e, iskemleye oturmuş adamı gösterdim.

mektubu bana uzattı, benim okumamı bekledikten sonra:

— Caner, dedi. Okul tatil. Haydi köye gidelim. Hem adamcağızı görürüz, hem de bir dolaşmış oluruz.

— İyi, dedim. Sen hazırlan. İkişer kat çamaşır yeter. Bir küçük bavulla gideriz. Elimizi çabuk tutalım.

Ertesi sabah, erkenden elimizde bavulla yola çıktık. Annemin kıyafeti şehirli bir hanımınkinden farksızdı. Bende zengin çocukları gibi giyimliydim.

Köyden ayrılalı altı yıl olmuştu. Büyük şehir hayatına iyice alışmıştık. İnsan rahata, iyi şeylere de alışıyor. Annem.

— Daha temiz, yeni bir otobüs bulsaydın Caner, dedi.

Ben gülüp geçtim. O gün yoldaydık. Ankara'da bir otelde bir gece kaldıktan sonra sabahleyin yola çıkan otobüsümüze bindik. Akşam karanlığında kasabaya vardık. Gece, orada otel gibi kullanılan bir handa kaldıktan sonra sabahın çok erken saatinde, şehirden kasabaya gelmiş olan bir yaylıya bindik. Adam köyün yolunu bilmezdi. Ben şöyle yap, böyle et, diye köye kadar vardırdım arabayı. Evin önünde indik. Anamın ve dayımın içinde doğdukları ev bana şehirdeki kümeslerden daha kötü göründü. Ama bununla uğraşacak sıra değildi.

Evin odasından birinde, bir yer yatağında Hasan dayımız yatıyordu. Öğretmen İhsan Bey onu yoklamaya gelmişti. Komşu Şerife hanım da zavallı dayımıza bakıyormuş.

İhtiyar adam daha fazla erimiş, saçı sakalına karışmıştı. Yatağın içinde bir yığın kemikti sanki. İki inekle beş altı tane koyuna bakmak için kendisini yiyip bitirmişti.

Bizi güçlükle tanıdı. Aklı başına gelip gelip gidiyordu. Zavallı adam sanki ölmek için bizi bekliyormuş. Bir gün ancak yaşadı, sabaha karşı ben köyün hocasını çağırdım. Hasan dayı okunan Kur'an-ı Kerim'i dinleye dinleye gözlerini kapattı. Başı bir yanına düştü.

Yapayalnız geçen bir köylünün hayatı böyle sönmüştü. Üzerinde çalıştığı, sebzeler yetiştirdiği, bir avucuna doldurup gül koklar gibi kokladığı o toprağın şimdi altına giriyordu adamcağız.

Onun son zamanına yetişmenin tesellisi içindeydik. Cenazesine Kozluca köyünde kim varsa geldi. Onu da köyün mezarlığında, toprağa verdik.

İkinci akşam İlhan Bey bizi evine çağırdı. Bize yemek ha-

zırlatmıştı. Adamcağız bağ bahçe satın almış, artık köye yerleşmişti. Ne büyük şehirlerde gözü vardı, ne de eğlencede. Bir köy öğretmeni olarak yetişmiş, birçok köy dolaşmış, işte sonunda bir köye yerleşmişti.

Babamın köyündeyken beni de okutmuş olan bu adam artık her zaman taktığı boyunbağını bırakmış, pantolunun daima ütülü durmasından geçmiş, sabahları çay içmekten başka alışkanlığı kalmamıştı. Ama:

— Hanım da, ben de memnunuz, diyordu. Başımız dinç. Yığınla kitabımız var. O da benim gibi öğretmendi. Köyde ne aranır, süt, yoğurt, yumurta, şimdi fazla olarak tereyağı da var. Nur içinde yatsın Hasan dayı bizi hiç yağsız koymadı. Bir tek şikâyetimiz var, o da yufka ekmeği. Nedense bu köyde somun ekmeği yok. Kasabaya bir giden olursa ısmarlıyoruz, kurabiye yerine yiyoruz.

Annem:

— İhsan Bey, dedi. Eğer Caner fikrini değiştirmezse seneye buraya geleceğiz. O zaman burada mayalı ekmek de yapılacak.

— Çok iyi olur, dedi öğretmen. Köyde hemen hemen kimse kalmadı. Hepsi hepsi yirmi beş hane, onlar da ihtiyar. Hasan dayının yetiştirdiği beş on kavak fidanı serpildi, büyüdü. Anayolun kıyısını onlar gölgeliyor.

Annem Zülfiye teyzeleri sorunca İhsan Bey:

— Osman Efendi sizlere ömür, dedi. Ben emekli olunca buraya geldim. Burada tarla da ucuz, ev de. Bir tek inek almak istedim ama yalnız o çok pahalı. Elli altmış bin lira istiyorlar. Benim pek aklımda yoktu, bu köye yerleşmek. Muhtara uğramıştım bir aralık. Osman Efendi bana çok yardım etti. Şimdi dört dönüm bahçem var. Hasan Efendi bir kısmını üzümlük yaptı. Ne var ne yok sattılar. Satamadıklarını yüzüstü bıraktılar. Fettah Efendi bir gecekondu yaptır-

mış. Sonra üstüne bir kat çıkmış. Arkasından öylece bir müteahhide satmış. Adam onlara güzel bir apartman dairesi vermiş. Şimdi orada kapıcılık yapıyorlarmış. Zehra Hanımı da alıp gittiler.

Annem kayınbabasını sordu. İhsan Bey:

— Bekir Efendi mi? dedi. Köyden bir kız aldı.

Şaşırmıştık. İhsan Bey:

— Sizin gibi bütün köy şaştı bu işe, dedi. Nesibe'yi tanır mısınız? Ben okutmuştum onu. Öyle pek güzel ve alımlı değildi, ama Bekir Efendiye varmaya razı oldu. Bekir Efendinin karısı Hafize Hanım ayılıp bayılırken Nesibe'nin düğünü yapıldı. Aradan iki yıl geçti. konu komşu bu işin yakışık almadığını söylemiş. Bekir Efendi: "Eee, demiş, geline yaptıklarını çeksin bakalım. Ben çok söyledim ona, ama kafasına girmedi." Şimdi iki ortak bir evde geçinip gidiyorlar. Zannerdersem Nesibe yakında anne olacak.

Sonra İhsan Bey anneme sordu:

— İstanbul'a gittiniz, Ali Efendiyi hiç aramadınız mı?

— Hayır, dedi annem. Yalnız geçenlerde Süleymaniye taraflarında bir yoldan geçerken Caner bir bakkal dükkânına rastlamış. Kapısının önünde, üstü başı berbat, saçı sakalına karışmış bir adam oturuyormuş. Bir müşteri fazlaca birşey alıp taşıtmak isterse bu adam taşırmış.

— Yani, Ali Efendi mi?

— Evet. Caner'in bir arkadaşı oralarda oturur, iyi bir çocuk. Bize de bir iki defa geldi. Bakkal dükkânının sahibi Zeynep'miş. Hâlâ Ali Efendinin soyadını taşıdığına bakılırsa ayrılmamışlar.

Annem:

— Gayri bir iğrenç şeyden söz etmiyelim, dedi. Etme bulma dünyasıdır bu, doğru dursaydı, biz de iyi kötü köydeki

hayata katlanırdık. Ama kötülük o taraftan geldi. Bizim için de iyi oldu.

İhsan Bey:

— Bir istediğiniz olursa ben de yardım ederim, dedi. Hele bir düşününüz.

Bizim köye gelmemiz İhsan Beyle karısını çok memnun edecekti. İyi bir komşuları yoktu. Olanlar kendi hâlinde, kendi yağı ile kendileri kavrulan insanlardı. Sonra köyden başka bildikleri yoktu. En okumuşu nihayet ilkokulu bitirmiş kimselerdi ki, bunlar da okuyacak şey bulamadıkları için bildiklerini ve öğrendiklerini de unutmuşlardı.

Hasan dayıya karşı duyduğumuz acı haftasında epeyce azalmıştı. Annemle bahçeyi, hayvanları gezdik, bağa baktık. Sonra eski eve dokunmadan, altı ahır, üstü oturmamıza yarıyacak bir ev yaptırmaya karar verdik. Ölçüp biçtik. Üç oda, bir sofa, ayakyolu, banyo olarak bir plan yaptık. Bunu İhsan Beye de gösterdik. Onun da aklı yattı bu işe. Ayrıca ahırın yanında bir samanlık, bir yakıt deposu, bir de ineklere, koyunlara bakanın kalacağı bir odayı uygun buldu.

Sebze ekilen yeri bu yapılacak binanın arsası olarak ayırdık. O hemen temel eştirmek istedi. Köyde boş olan birkaç rençber vardı. Biz daha köydeyken temel başladı.

Annemin yanında epeyce para vardı. Hasan dayı da üç beş bin lira biriktirmişti. Zaten hergün sütten, yağdan, yumurtadan bir para geliyordu. Yalnızlık ve işsizlikten canı sıkılan İhsan Bey eline para geçtikçe gerekeni alacaktı. İlkbahara işe iyiden iyiye girişecekti.

İşleri İhsan Beye bıraktıktan sonra kasabadan yaylı araba getirttik, onunla şehre vardık ve ertesi gün de otobüse binip İstanbul yolunu tuttuk.

Apartmandaki dairelerde oturanların yarısı yazlığa giderken dairelerini boşaltmışlardı. Apartman tenhalaşmıştı, Naime Hanımla kızı ve damadı da çıkıp gitmişlerdi. Kapılarda hep "Kiralık, satılık daire" diye yazılı kâğıtlar vardı. İçeriden pencere camlarına da bu kâğıtlardan yapıştırmışlardı.

Gelişimizden bir iki gün sonra kapıcı yaşlıca ve şık bir hanımı bizim çatı kadına kadar çıkardı ve kendisi çekilip gitti. Annem kapıyı açtı. Gelen kadın:

— Hanımefendi, burada gündelikle çalışan bir Munise Hanım varmış, dedi.

Annem gülmesini tutarak:

— Munise benim hanımefendi, dedi.

Kadın şaşırmıştı. Az çok döşenmiş olan küçük salona girdi.

— Özür dilerim Munise Hanım, dedi. Ben sizi tanımıyordum. Bir köylü kadından söz etmişlerdi. Siz bizim gibi bir hanımsınız.

Annem:

— Ben de köylüyüm hanımefendi, dedi. Hattâ bir kaç gün önce köyden geldim. Bir emriniz mi var?

— Siz gündelikle çalışıyor musunuz Munise Hanım?

— Çalışıyorum. Tabiî her yere gidemem.

— Ben bu apartmandan bir daire satın aldım. Munise Hanım. Çıkanlar biraz kirli bırakmışlar. Onları ayıplamıyorum. Aceleye gelmiştir.

— Hangi daire hanımefendi?

— Dördüncü daire.

— Orada Naime Hanım oturuyordu. Çok bilgili bir hanımefendiydi. Daha çok kullanışlıdır. İki taraflı balkonu da vardır.

Kadın çok terbiyeli ve kibardı. Annemden dairenin silinip süprülmesini rica etti. İki gün sonra eşya gelecekti. Annem anahtarı aldı, beraber daireye indiler.

Annem bu işi yarım gün içinde yaptı. Havalanması için pencereleri açtı. Ertesi gün onun çalıştığını gören bir başka kiracı dairesine çağırdı. Bunlar yeni insanlardı, annemi tanımıyorlardı. Yüz lira gündelikten söz açıyorlardı. Hattâ birisi parayı hiç konuşmadan, annem işleri bitirip çıkarken çıkartıp yüz lira vermişti. Annem:

— Hanımefendi, ben iki yüz elli liradan aşağıya çalışmıyorum, dediği zaman kadın:

— A, delinin zoruna bak. Yüz lirayı beğenmiyor, diye söylenmiş, annem de parayı yere atarak:

— Rica ederim bir daha beni çağırıp rahatsız etmeyin, demiş.

Yeni gelen hanım annemin bu davranışından pek sinirlenmiş, yeni tanıdığı komşularına:

— Bu ne şımarık, ne küstah kadın, demiş. Para beğenmiyor. Ayol ben yüz lirayı berberimin çırağına bahşiş diye veriyorum.

Annemi tanıyan bir komşu:

— Munise Hanım çok tertipli, çok hamarat ve bilgili birhanımdır, demiş. Elimiz geniş olduğu zaman ona üç yüz lirada veririz.

Annemin dairesini temizlediği Necmiye Hanım eşyası ile geldi. Fakat kendisinde çalışacak güç yoktu. Ancak bir köşeye oturmuş, şaşkına dönmüştü. Annemle beraber eşyayı kaldırdık, yerli yerine koyduk. Salonu döşedik, mutfak takımlarını da yerli yerine koyduk.

Necmiye Hanımın hastanede eşi varmış. Bir rahatsızlık geçirmiş, tedaviye almışlar. Annem beni yolladı, biraz ke-

baplık et aldım. Annem bir yandan çalışırken bir yandan da yemeği hazırladı. Güzel bir çorba, güzel bir salata, şiş kebabı, arkasından hafif bir sebze, sonra da pilav, nihayet üzüm.

Necmiye Hanım annemin düşüncelerine ve bilgisine hayran kalmıştı. Yemeğe orada kaldık ve rahatlık dileyerek dairemize çıktık.

Süleymaniye Kütüphanesi'ni gezmek ve öğretmenin tavsiye ettiği bir iki kitabı görmek için bir pazar günü Ferit'le buluşup yola koyulmuştuk.

İstanbul güzel bir ilkbahar ve mayıs ayı yaşıyordu. Ben yakında ayrılacağım bu şehirde görmediğim bir yer kaldığını istemiyordum. İstanbul Türkiye'deki şehirlerin en kalabalığı, en yaygını ve en güzeliydi.

Kütüphaneden dönerken Ferit bana:

— Seninki yine orada, dedi.

Boş bulundum:

— Kim benimki? diye sordum.

— Üç kâğıtçı, dedi.

Baktım, dükkân kapalı olduğu hâlde kapının yanında, duvara sırtını dayamış, topuklarının üstüne çökmüş Ali Efendiyi gördüm. Kollarını dizlerine sarmış, başını da yetebildiği kadar eğmiş, uyur gibi, kımıldamadan duruyordu. Bir elinde, iki parmağının arasında, yarıdan çok içilmiş, kalanı da salya ile ıslanmış, sönük bir sigara vardı.

Ferit o adamın tam önünden geçeceğimiz sırada:

— Hey, diye haykırdı, elin yanacak?

Ali Altan, benim öz babam, bizi; annemle beni köyde unutan, bizimle ilgisini kesen ve bakkalınkarısıyla evlenen adam başını kaldırmadı, duymadı ve uyuklamaya devam etti.

Yüzümün ısınmasından kızardığını anladım. Ferit'i kolundan çektim:

— Bırak şunu, dedim. Haydi gidelim.

Ne bileyim, o sırada içimde bir acı, bir telâş veya bir yürek kabarması duymuştum. Boğazım tıkanır gibi oldu.

Neydi bu duygu, neden telâşlanmıştım, neden dönüp dönüp arkama baktım?

Ferit durumsadı:

— Ne oldu sana? dedi. Serserinin durumu sana dokundu mu?

Dudağımı büktüm, omuzumu kaldırdım, bu davranışları hep içimdeki telâşı saklamak için yapıyordum.

— Bana ne? dedim.

— Öyle, dedi Ferit, sana ne, bana ne, bize ne? Adamın azgın karısını ayart, onunla evlen. Sonra senin yaptığını, karın da sana yapsın? Eeee, çalma kapıyı, çalarlar kapını demişler. İşte böyle eve de gidemez, yarı aç dükkânın önünde uyuklarsın.

— Bırak şunu artık Ferit, dedim. Cezasını çekiyor işte. Bize ne?

— Öyle pek bize ne, deme, dedi Ferit. Bu bizim memleket meselemiz, ahlâk ve karakter meselemiz. Bu herif belki de Anadolu'dan, bir köyden kalkıp buraya, para kazanmaya gelmiştir.

Cevap vermedim, dinlemek bile istemiyordum. Biraz sonra Ferit'ten ayrıldım, hemen eve gideceğime bir parka girdim. Bir sıraya oturarak kendimi yokladım. İçimde bir acı mı vardı, babama karşı bir sevgi mi duymuştum? Hayır, hayır... Buna imkân yok. Yalnız ve sadece bir insan olarak acımıştım ona.

Anneme bu ikinci rastlantıdan hiç söz etmedim. Artık o taraflara gideceğim de yoktu.

Ferit bana geçen yıl, biz tatile gittiğimiz sırada, annesinin hastalandığını söylemişti. Çok sıkıntı çekmişler. Kadının çalışarak biriktirdiği para hastalığa harcanmış.

Bir ayın hemen her günü durmadan annemin de hastalanmasından korkmaya başladım. Bunu kendisine de söyledim:

— Bizim için felâket olur. Elde avuçta ne varsa köyde bıraktım.

Annem tasasız gibi:

— Olur olur, dedi. Hastalık sağlık bizim için. Kendi köyümüzde değil, gurbetteyiz. Bunun için ben çok dikkat ediyorum.

Dikkat ediyordu ama bazen iş gördüğü hanımlar arasında onun canını sıkanlar da bulunuyordu. Bir çoğu yüzüne karşı:

— Oh ne âlâ, günde iki yerde çalış, ikiyüzerden dörtyüz lirayı indir cebe. Günde dörtyüzden otuz günde on iki bin lira. Yakında sen de apartman dikersin. Bu ne para arsızlığı bilmem ki?

Annem, bir defasında böyle konuşan hanıma:

— Hanımefendi, demiş. Niye bana yarım gün için ikiyüz lira veriyorsunuz? Siz evinizin işini görün, paranız cebinizde kalsın.

Hanım haykırmış:

— Ayol ben ikiyüz lirada değilim. Ben bir berbere gitsem bin liradan aşağıya çıkmam. Senin kazancını hesaplıyorum.

Annem:

— Sizin hesaplamanıza gerek yok, demiş. Ben hesabımı biliyorum.

Kadın:

— İstanbul'a gelmişsin, biraz muamele öğren, deyince annem:

— Bu şehre geldim geleli çok şey öğrendim, demiş.

Annem kimseyi darıltmak istemiyordu ama canını sıkan da çok oluyor ve böyle çekiştiği kimselere artık iş için gitmiyordu.

Verdiği parada gözü kalanlar olduğu gibi, o kısa zamanda yapılan işlere karşı verdikleri parayı arttıranlar da oluyordu.

Apartmanda bir de okuma meselesi vardı. Ben oraya girdik gireli hiçbir sene sınıfta kalmamış, bir okuma problemi çıkartmamıştım. Buna karşılık yalnız bizim oturduğumuz apartmanda üç erkek öğrenci vardı ki, yaşları benim yaşımdan fazla olduğu hâlde onuncu sınıfta bocalayıp duruyorlardı.

Bu çocukların anaları:

— Şehir çocuğu bunlar, diyorlardı. Öyle papağan gibi oturup ders ezberlemiyorlar. Kültürleri geniş, her dersin münakaşasını yapıyorlar. Onları dinledikçe insan hak veriyor.

Bu delikanlı öğrenciler tatil aylarında özel hocalardan ders alıyor, kurslara gidiyorlardı. Sık sık dairelerde kavgalar, bazen dövüşler oluyor, genç bir öğrenci, alı al, moru mor, merdivenleri koşarak iniyor, arkasından bir kadın sesi duyuluyordu:

— Senin yüzünden yine yazlığa, gidemiyeceğiz, evlât değil, ömür törpüsü.

Derslerinde bocalayan öğrencileri anneleri sıkıştırıyorlardı.

Doğrusu annem beni hiç sıkmıyordu. El kapılarında çalışırken, pazar günleri beni istediğim yere yolluyordu. Ama artık bize de yaz gezmesi yoktu. Lise diplomasını alır almaz köye gidecektik.

Annem artık otuz dört yaşındaydı. On altı yaşında evlenmiş, o zamandan beri tarlada ve daha sonra İstanbul'da, el kapılarında çalışmaya başlamıştı. Onun yorulduğunu, zaman zaman canının çalışmak istemediğini anlıyordum.

Onun durgun hâli, gezinir, iş yaparken bir türlü mırıldanmaması, benim dikkatimden kaçmadı. Bir akşam sor-

dum da bana:

— Haklısın oğlum, dedi. Yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik. Şurada beş altı ayımız kaldı ama can sıkacak işler de olmuyor değil.

Sonra bana anlattı:

— Üçüncü kattaki emekli ihtiyarı biliyorsun. Kızıyla beraber oturuyor. Bir kızı da başka bir yerde evli. Paraları bol. Adam aslında zenginmiş. Emekli maaşı da epeyce yüksek.

Annem çekine çekine konuşuyordu:

— Hikmet Bey diyorlar ona. Veteriner Albaymış. Ancak altmış yaşında kadar. Ama hastalanmış, galiba bir kaza geçirmiş, emekli yapmışlar. Kızı Celile Hanım bir iki defa bana şikâyet etti. Babasının yalnızlığı yüzünde evden ayrılamıyor, kapanıp kalıyormuş. Öteki ablası babasına bakmaya yanaşmıyormuş, kocası huysuzmuş.

— Kendi iç yüzlerini ne diye anlatıyorlar anne? diye sordum.

Annem:

— Beni babalarıyla evlendirmek istiyorlar, dedi.

İkimiz de sustuk, birbirimize baktık. Sonra annem:

— Geçen gün, dedi. İki kardeş beni biraz sıkıştırdılar. Hikmet Bey ölünce bana yüksek maaş bağlanırmış. Bu maaş ayda onbeş bin lira kadar tutacakmış. Ben kimsenin ölümünü beklemiyeceğimi, köylü bir kadın olduğumu, yakında çekilip gideceğimi söyledim.

— Sen köyde yaşıyacak bir kadın değilsin Munise Hanım, dediler. Sen alımlı gösterişli, genç bir kadınsın. Yalnız maaş değil, satın aldığımız bu daireyi de senin üstüne yaptırırız.

— Doğrusu parlak bir teklif anne, dedim.

— Evet, dedi annem. Bu daireler bir milyon lira değerinde. Üstelik dayalı döşeli. Adam da öyle akarlı, kokarlı bir hasta değil. Dairenin içinde geziniyor, maaşını almaya gidebiliyor, okuyor. Damar sertliği varmış.

Annem içini çekip:

— Ben babanla ancak bir yıl yaşadım, dedi. Sonra hamile oldum, sen doğduğun sırada da o çıkıp gitti. On altı yıldır dul olarak yaşıyorum. Bundan sonra da bu yaşantıyı bozmak aklıma gelmez. Yalnız adamın kızları çok üstüme düşüyor, beni istiyorlar.

— Başka kadın kalmamış mı anne?

— Ben geçen yıldan beri onlara da haftada yarım gün gidiyorum. Ben gidince Celile Hanım hemen evden çıkıyor, biraz nefes almak istiyordu. Benim başka birşey aklıma gelmedi. Zaten Hikmet Bey odasında oturur, okurdu. Yemeğini veriyordum. Bana şu yemeği yap, bu yemeği yap diye söylenirdi. Ben çıkacağım sırada da kızı gelirdi. Bak Celile Hanım bana şöyle anlattı:

"Munise Hanım, babama varacak kadın çok. Ama bunlar ölsün diye gözünün içine bakarlar. Hırpalar, bırakıp bırakıp giderler. Babamız duygulu bir insandır. Çabuk gücenir. Biz evlendirmek için sağa sola bakıp bir münasip hanım aramadık değil. Ama vicdan sahibi birisini bulmak güç. Üstelik babam ancak sizinle evlenmeyi kabul ediyor. Öyle kızarmayınız. Sizin ne kadar dürüst olduğunuzu biliyoruz. Babam da sizin hamaratlığınızı, sessizliğinizi, iyi huylarınızı biliyor. Kırk beş, elli yaşlarında hanımlar gösterdik. Babamızın mallarından bir kısmının üstlerine yapılmasını hemen istediler. Sonra ilk işleri bir kürk almamızı istemek oldu. Belli ki bunlar aç gözlü insanlar. Babama gelince zaten istemiyor. Kimine yaşlı, kimine hastalıklı, diyor. Bu yaştan sonra evlendiğine göre gözü gönlü açılsın, karşısında sağlıklı bir insan bulsunmuş. Biz şüphelendik. Sonra "Munise

Hanımı alın bana" dedi. Sizi beğeniyor, istiyor.

Annem hep üzüntü içindeydi:

— Bir kadının bir erkekten iyi muamele görmeye ihtiyacı vardır oğlum. Bu Allah'ın insanlara verdiği bir duygudur. Ben ne böyle iyi bir muamele gördüm, ne de göreceğim. Benim içimde bir yara açıldı, zamanla kapandı, ama orası daima sızlar ve bana talihsizliğimi anlatır.

— Anne, dedim. Hikmet Bey temiz pak bir adam. Belki senin dengin değil. Belki bir erkek olarak değeri yoktur. Ama duygulu bir adam olduğuna göre seni avutabilir.

Annem gülümsiyerek:

— Bakıyorum, benim evlenmemi istiyorsun, dedi. Yoksa sen İstanbul'a yerleşip kalmak için bahane mi arıyorsun?

— Hayır anne, dedim. Ben köye gideceğim. Fakat senin el kapılarında çalışmanı istemiyorum artık. Yıllarca tarlada çalıştın. Gözümü açtığım, seni tanıdığım zaman bir peştemalla sırtına bağlıydım. Beni sırtına alarak tarlaya öyle gidiyordun. Aç gittiğin de oluyordu. Yıllardan sonra el kapıları başladı. Bu şehre geldin, bu şehrin ailelerinin ortak hizmetçisi oldun. Artık bir gün bile çalıştığını istemiyorum.

Annem yine içini çekerek:

— Caner, dedi. El kapısında çalışmak kolay değil. İnsanların çeşit çeşit huyları var. Ama ben katlandım, duymazlıktan geldim. Sonunda beş altı aile var ki, bana inanmış ve beni sevmişlerdir. Şuna ne kaldı, çekilip gideceğiz.

— Orada da çalışmak var, dedim. Bağ, bahçe, hayvan bakımı hep senin üzerine olacak. Okul bitecek, ben askere gideceğim. En az iki yıl daha...

— Çalışırım oğlum, dedi annem.

— Hikmet Beyle evlensen fena mı olur?

— Aramıza bir yabancı katmıyalım, bizim kazancımız bize yeter.

Annem yumuşak başlı, yaşantıyı geldiği gibi kabul eden, olaylara karşı tepki göstermeyen bir insandı. Çalışıyordu ama öteki gündelikçi kadınlar gibi aile sahiplerinden sert ve katı muamele görmüyordu. Bir gün çıkıp gidecektik, İstanbul'da ne varsa yine yerinde kalacaktı. Köye kadar gelerek bize hizmetçilik ettiğimizi kimse söylemeyecekti.

Annem ne gün, hangi komşulara gideceğini yazıyordu. Şehre geldikten sonra okumaya karşı ilgisi artmıştı. İlk günlerde güçlükle okur ve bana birşeyler sorarken, sonradan işi ilerletmişti.

Emekli öğretmen İhsan Bey, bahar gelir gelmez, uzun bir mektup yazmıştı bize. Kendisine bıraktığımız ve sonradan gönderdiğimiz para ile evin yapımı boyasına kadar tamamlanmış, yapı kirleri temizletilip, döşemeler sildirilmiş ve şimdi de havalandırılmaya başlanmış.

Ayrıca inekler ve koyunlar için geniş bir ahır ve samanlık yapılmıştı. İhsan Bey, Şerife kadını alt kattaki odaya yerleştirmişti. Ayrıca iyi bir ekim yapıldığını bildiriyor, bu işlerin kendisi için bir zevk hâline geldiğini de yazıyordu.

Mektubu defalarca okumuştuk. Benim okuldan diploma almam haziran sonunu bulacaktı. Annem tam vaktinde gitmek ve ekin biçiminde bulunmak istiyordu. Bir zaman için İstanbul'da yalnız kalacaktım.

İşte bu işleri konuştuğumuz günlerde annem de fazla düşünceliydi. Sık sık içini çekiyor, bana sıkıntısını söylemiyordu. O ne kapıcı karılarına, ne de şehirde çalışan gündelikçilere benziyordu. Bu, öteki kadınlar, köylerden gelmiş, yıllarca şehirde oturmuş, kıyafetlerini İstanbul'lu kadınlara benzetmişlerdi.

Ben annemin sıkıntılarının nedenini düşünürken bir pazar günü bizi Hikmet Beylere yemeğe çağırmışlardı. Ana oğul indik. Celile Hanım mükemmel bir yemek hazırlamış ve bizi gülümsiyerek karşılamıştı.

Hikmet Beyin elini öptük ve sofraya oturduk. Yemekler çok lezzetli ve her zaman pişirilmeyen cinstendi. Bunlarla bize bir sürpriz yapmak istemişlerdi. Ama annem yemeye meraklı bir çok ailenin mutfağında çalışmış olduğu için benim kadar yemekler yüzünden şaşkınlığa uğramadı.

Yemeğimizi yedik. Kahveyi bile Celile Hanım pişirdi. Salonlarında oturduk. Bir hayli çekindikten sonra Celile Hanım:

— Munise Hanım, dedi. Şu bizim davamızı Caner Beyin yanında da konuşalım.

Annem kızardı:

— Böyle bir davada Caner'in karşı geleceği yok, dedi. Ama onun da bazı düşünceleri olabilir.

Hikmet Bey elini omuzuma koydu:

— Oğlum, dedi. Rica ederim bana yardımcı olunuz. Ben kızlarımın ayaklarına bağ oluyorum. Beni bırakıp gece gezmeleri yapamıyorlar. Yaz aylarında bir kampa bir otele gidemiyorlar. Ben kimseye sıkıntı vermek istemem. Öncelikle arada damatlarım var.

Celile Hanım:

— Biz babamıza memnuniyetle bakarız, dedi. Ama kocalarımız memleket gezisi, Avrupa gezisi gibi isteklerde bulunuyorlar. Söz aramızda, ablam babamla beraber oturmaya hiç yanaşmıyor. Çünkü kocası büsbütün başka bir karakterde.

Hikmet Bey:

— Sözün kısası, beni istemiyorlar oğlum, dedi bana. Şu

sebeble, bu sebeble. Ben de annenizle evlenmek istedim. Bu yaştan sonra benim gibi yarı yarıya kalmış bir kadınla evlenemem. Ben bakıma muhtacım. Yalnız kalamıyorum. Kızlarımın yuvalarını da sarsmak istemiyorum.

Annem:

— Sizinle evlenmek demek, İstanbul'da kalmak demektir. Hâlbuki bizim köyümüzde yerimiz yurdumuz var. Burada yedi yıl çalıştım. Attırdığım parayı orada bir ev yapmaya, geçimimizi sağlayacak hayvan almaya harcadım. Bu emeği yüz üstü bırakmak istemiyorum.

Hikmet Bey:

— Ben sizlerle köye gitmeye, orada yaşamaya hazırım, dedi.

Annem gülümsedi. Celile Hanım:

— Başka bir engel var mı? dedi.

Ben:

— Bir de buna göre düşünelim, dedim. Köyün havası güzel, suyu iyidir. Yalnız tenha ve yeşilliksiz. Bunu da ölen dayımız gidermeye çok çalıştı. Bizim bahçemizde ağaçlarımız var. Tarla ve bağlarımız bizi dışarıdan birşey almadan yaşatabilir. Yalnız kasaba uzak. Öyle hemen gidivermek kolay değil.

Hikmet Bey:

— Canım evlâdım, dedi. Siz gençsiniz. Artık yaşınız da müsait. Bir otomobil alıveririz.

Annem belki yüze duramamış, beni bahane etmişti. Ben:

— Bir şey daha var, dedim. Annem bu çevrede çalışmıştır. Bir evlenme olursa çok dedikodu olacaktır.

Celile Hanım:

Hikmet Bey, ben sizinle köye gidip orada yaşamaya hazırım diyordu.

— Haklısınız, dedi. Aramızda karar verelim. Anlaşalım, sizin okulunuz bitir bitmez buradan ayrılırız. Günü gününe bir nikâh yapılır, hemen köye gidersiniz.

Hikmet Bey:

— Hattâ etrafa bildirmeden nikâh muamelesini yaparız, yine eski hayatımıza devam ederiz. Ortadan tereddüt kalkar, benim de içim rahat eder. Yavaş yavaş çalışmaktan elinizi çekersiniz, dedi.

Annem düşünüyordu. Hikmet Bey:

— Çok ağırdan alıyorsunuz Munise Hanım, dedi. Ben bütün şartları kabul ediyorum. Buna karşılık belki siz beni pek yaşlı buluyorsunuz.

— Bunu düşünmedim, dedi annem. Ben yanlış bir iş yapmaktan korkuyorum. Aslına bakarsanız ben de yorgunum artık. Benim de sükûnete ihtiyacım var. Bir iki gün içinde size kesin olarak cevap veririz.

— Çok uzatmayın lütfen, dedi Hikmet Bey.

Çatı katına çekildiğimiz zaman annem:

— Hakikaten yoruldum Caner, dedi.

— Belki rahat edersin, dedim.

— Kimbilir, dedi annem.

Bir iki gün sonra Celile Hanım çok ısrar etti, babasının üzüldüğünü anlattı. Nüfus kâğıdını aldı. Bu sûretle karar verilmiş oldu. Bundan sonra yaşantımızı bu yeni duruma göre düzenliyecektik. Zaten okulun da son aylarıydı.

Bu arada Celile Hanımın babasını alıp sık sık sokağa çıktığının da farkına varıyorduk. Bize nereye gittiklerini, ne yaptıklarını söylemiyorlardı. Bir iki defa Hikmet Beyin büyük kızı da gelmiş, ailece oturup konuşmuşlardı. Damatlar da zengin insanlardı. İki kızın da çocuğu olmamıştı.

Bir gün annem yine Celile Hanıma yardım için onların dairesine gittiği zaman Celile Hanım saç yaptırma bahanesiyle onları yalnız bırakarak çıkıp gitmiş. Annemin anlattığına göre, Hikmet Bey:

— Munise, bunlar senin gördüğün gibi değillerdir, demiş. Bunlar beni başlarından atmak istiyorlar. Ama iş paraya gelince, onların da paraya ihtiyaçları varmış. Senin şimdiden gözünü korkutmak istemem. Ama bir şeyi de saklayıp seni aldatamam. Damatlarım da para canlısıdır.

Annem bana evden bazı eşyanın eksildiğini anlatıyordu.

Çok eski ve köklü olan ailenin kıymetli eşyası vardı. Vazolar, antika tabaklar, kristal eşya bir bir ortadan kalkıyordu.

Bu arada nikâh muamelesi de yürümüş, evrak kasabaya kadar gidip gelmişti. Bir avukat bu işleri takip ediyordu.

Mayıs içinde bir gün, nikâh dairesine gidildi. Annemle Hikmet Beyin nikâhlandıklarının apartmandan kimse farkında olmadı. Annem bu işin gizli tutulmasını istemişti.

Artık kanunen bir başka erkeğe bağlanmış olan annem hergün, sabahın erken saatinden başlayarak saat bire kadar Hikmet Beyin yanında kalıyordu. Öğleden sonra da ben o dairede ders çalışıyordum.

Celile Hanımla kocasının yazlığa gittiklerini haber aldık. Bir defa bile haber vermemişlerdi. Hikmet Bey, benim yanımda anneme:

— Munise Hanım, dedi. Ben sizin kocanız değil, babanız gibiyim. Sizi birtakım adamlarla aldatmış olmak istemem. Benim iki kızımla iki damadım da size maaşımdan başka birşey kalmamasını istiyorlar. Ortaya koydukları, apartman dairesi, hazır para gibi çekici ama odaları hep boş. İş sizinle aramızda bir nikâhın olması. Bunu yüzlerine karşı söylediğim zaman: "Baba, ya bu kadın sana bakmazsa" dediler.

Annem:

— Beyefendi, dedi. Ben ne bana kalan maaşınızdaydım, ne de apartman dairesi filân düşündüm. Biz, ana oğul kendi hayatımızı sürmekle yetineceğiz. Köyde bizi geçindirecek varlığımızı temin ettik. Ben kimsenin parasında değilim.

Hikmet Bey:

— Bakınız Munise Hanım, dedi. Siz bu şehrin yaşantısına kolayca uydunuz. Büyük bir kabiliyet gösterdiniz. Mükemmel dürüstlükte bir huyunuz var. Ama siz bir köylü safiye-

tini üstünüzden atamadınız. İşte sizi yüzünüze gülerek kolayca aldattılar.

Annem biraz sinirlenerek:

— Ben ikiyüzlü değilim, dedi. Parada gözüm yok. Herkesi kendim kadar iyi niyetli bilirim.

Hikmet Bey:

— Hayır, dedi. Ben sizin kanunen kocanızım. Bana bakacaksınız, beni siz yaşatacak, bana hizmet edeceksiniz. Ben öz kızlarımın şimdiden beni mahcup duruma düşürmelerine katlanamam. Hiçbirinin ihtiyacı olmadığı hâlde, sadece sizi kayınvalide durumunda görerek benim varlıklarımı ellerine geçirmek istediler. Yani ben ölmeden önce mirasıma konacaklar. Hattâ buraya bir avukat getirdiler. Celile, ablası Enise ile birlikte bu apartman dairesinin yarı yarıya kendi üzerlerine geçirilmesini istediler. Benim buna rızam yoktur.

Hikmet Bey o gün işleri takip eden avukatı çağırdı ve ona talimat verdi. Derhâl harekete geçerek dairenin Munise Hanıma satıldığına dair takrir verecekler.

Ayrıca annemle birlikte hesabının yattığı bankaya giderek beşyüz bin lira kadar tutan parasını çekerek annemin hesabına yatırtmış.

Ben okula meşgul olduğum için annem bana pek haber vermiyor, zihnimi karıştırmak istemiyordu.

Mayıs ayının sonunda tapuya da giderek apartman dairesinin tapusunu yaptırdılar. Bunların dışında bazı hisseli gelirler, bir iki kirada dükkân vardı ki, Hikmet Bey annemle birlikte giderek epeyce kıymetli olan dükkânların kiralarını anneme verilmesini sağlamış kontratlarını yenilemişti.

Böyle şeyleri hiç sevmeyen annem Hikmet Beyin ricalarını kıramıyordu. Bu işler olup bitti. Haziran sonunda da be-

nim lise ile ilgim kesildi. Artık mezun olmuştum ve köye gitmemizin sırası gelmişti.

İşte yine bu günlerde Celile Hanım gittikleri yerden babasını telefonla ve sözde sıhhatini merak etmişti. Hikmet Bey kızına:

— Apartmandaki eşyayı alarak Munise ile köye gidiyorum, ablanın da, senin de haberiniz olsun, demiş.

İki gün sonra Celile Hanım kocasıyla apar topar geldi. Biz üçümüz yemekteydik. Celile Hanım:

— Baba acelen ne? dedi. Kırk yılda bir yazlığa gittik, hevesimizi kursağımızda koydun.

Hikmet Bey:

— Bundan sonra ben sizin ayağınıza bağ olmayacağım, dedi. İstediğiniz kadar geziniz, ama artık kendi paranızla, anladınız mı?

Celile Hanım şaşırmıştı. Hikmet Bey çok kızmış olacak ki alay eder gibi konuşuyordu:

— Sana da, ablana da birer apartman dairesi aldım. Ablan oturuyor, ama sen yakamı bırakmadın. Bana bakmak bahanesiyle bütün geçim masraflarınızı bana yükledin. Takım takım kürkler aldırdın, mücevherler aldın, bunlar yetmiyormuş gibi birkaç parça emlâkımı sattırmaya kalktın. Sözde Munise'ye karşı bunlar bir garanti hareketi. Bana bak Celile yüzsüzlük istemem. Bu daireyi Munise'ye verdim, bankada elinden kurtardığım parayı da Munise'nin hesabına yatırdım. Dükkânların kirasını da o alacak. Bu evde çamaşırlarından, kocaman birkaç parça giyim eşyasından başka birşey yoktur. Onları al ve güzel güzel git. Antika tabakların, kristallerin, gümüş şamdanların, Çin vazolarının hesabını da sormak istemiyorum.

Celile Hanım:

— Sen bunları yapacak adam değildin baba, dedi. Seni kandıran bu köylü karı, bu çarıklı erkânı harptir.

Celile Hanım annemden en az on yaş daha büyüktü. Artık saçları ağarmaya yüz tutmuştu. O zamana kadar bize gayet iyi ve tatlı muamele etmişti. Annem ses çıkartmadı, fakat Hikmet Bey:

— O köylü bir kadın olabilir, dedi. Ama sen şehirde, iki yüzlü, para hırsı ile hasta, insanları vaatlerle aldatan bir şehirli kadın tipisin. Geride kalan bir iki parça hisseli emlâkı da bana sattırma, dedi.

Celile Hanım soğukkanlılığını kaybetmiş olacak ki:

— İnşallah onları satmak sana nasip olmadan geberirsin, dedi.

Hikmet Bey:

— İşte içyüzünü vurdun dışarıya, dedi. Yazıklar olsun.

Annem ayağa kalktı ve:

— Ben babanın karısıyım, dedi. Onu muhafaza ve müdafa etmek benim vazifemdir. Bir daha böyle terbiyesizce sözler ağzından çıkarsa tokadı vurduğum gibi seni yere sererim.

Güçlü kuvvetli bir kadın olan annemin karşısına dikilivermesi Celile Hanımı şaşırttı. Ellerini yüzüne kapatıp:

— Munise, diye bağırdı.

Annem:

— Benim sizin şehirli hilelerinize, aldatmalarınıza aklım ermez, dedi. Ben sizi kendim kadar saf ve göründüğü gibi bilirdim. Bu işe ben gimedim, siz soktunuz. Beni kızdırıp da başımı derde sokmayınız.

Celile Hanımın kocası Saffet Bey de şaşırmış, aynı zamanta annemin dediğini yapacağını anlamıştı. Biraz telâşla:

— Bu işe tatlılıkla başlandı Munise Hanım, dedi. Yine tatlılıkla bitsin. Peder Bey kızlarına ne verdiyse kendi rızasıyla verdi. İstediğini istediğine verebilir. Buna kimse karışmaz.

Annem:

— Bana sonsuz bir güvenleri olduğunu söylüyorlardı, dedi. Ama sonradan babalarına bakmıyacağını düşünerek tedbir almaya başlamışlar. Ben bu evin en küçük eşyasını bile bilirim. Ama artık gümüş ve kristal takımları, vazolar, antika tabaklar kayboldu ortadan.

Bu sizlere anlattıklarım bizim romanımızın çok üstünde, yaşlıların davranışlarıdır. Ama yarının büyükleri olan bizler bizi bekleyen ve türlü cilveleri olan bu yaşantıları bilmeliyiz. Aynı zamanda bu bizim de geçireceğimiz bir imtihandır.

Ben hikâyemi en çok ortaokulda bıraksam ve orada kessem, yaşantımı tamamlamamış, yaptıklarımızın sonucunu almamış olacaktım. Bakınız annemin şiddetli bir direnç göstermesi üzerine Celile Hanım çekinmiş ve babasından kalacak mirası da kaybetmemek için susmuştu.

Benim diplomayı beklediğim sırada Hikmet Bey bir binek otomobili alınmasını ileriye sürdü. Bu benim için hoş bir şeydi. Âdeta heveslenmiştim. Hikmet Bey de ehliyet sahibi imiş. Ama yaşlanınca arabasını satmış.

Annem sadece kasabaya gidip gelmek için alınacak bir otomobile verilecek paranın ziyan edilmiş olacağını söyledi ve:

— Beyefendi, dedi. Bir parayı gözden çıkardıktan sonra alınacak arabadan faydalanmayı da düşünmek lâzım. Yük taşıyan küçük kamyonetler var. Bunların arkasına tonlarla satılık mal konulabilir. Mesela her sabah sebze ve sütleri kasabaya ulaştırmak çok kolay olur. Aynı zamanda şoför

yerinde üç kişi rahatlıkla oturabilir. Böyle her iki işi görebilecek bir araba alınmasını ben daha uygun bulurum.

Buna benim de aklım yattı. Hikmet Bey de öyle bir araba alınmasını uygun buldu. Biz kamyoneti ararken aynı zamanda ben ehliyet almak için sıkı bir çalışmaya girdim.

Benim ehliyet aldığım sırada kamyonet de alındı. Bu çok zarif ve sağlam bir arabaydı.

Temmuz başında bir sabah erkenden yola çıktık. Akşamdan çok güzel istif edilmiş bir eşya yükü ile koca bir kamyon annemi, beni ve Hikmet Beyi alan kamyonetle yola çıktık. Arabamızı ben kullanıyordum.

Arkada, yük yerinde bazı kırılacak eşya, yiyeceklerle bazı çiçek tohumları, sebze tohumları, köyde bulunmayan bazı gıda maddeleri vardı.

Ne de olsa çoktandır yolculuk yapmamış olan üvey babam yorulmuş ve rahatsız olmuştu. Ankara'da otelde kaldık. Hikmet Bey hemen yattı, biraz uyuduktan sonra otelin terasında akşam yemeğini yedi. İyi bir banyo ile kendine gelmiş olan adamcağız sabahleyin bizden önce davrandı.

Eşyamızı yüklenmiş olan kamyon bizi pek yakından izliyordu. O sabah Ankara'dan iç Anadolu'nun yolunu tutmuştuk. Hikmet Bey:

— Şu hâle bakın, diyordu. Benim bir daha buralara geleceğim aklımın kenarından bile geçmiyordu. Askerliğim süresince çok şehirler, çok kasabalar gezdim. Hemen hemen görmediğim bir yurt köşesi kalmamıştı. Şimdi o hayatı yeniden yaşıyor gibiyim.

Yola çıkacağımız sırada Celile Hanım kocasıyla bizi yolcu etmeye gelmiş ve annemi öperek:

— Babam size emanet Munise Hanım, demişti. Kış aylarında dairenize gelirsiniz, bir ayağınız İstanbul'da olsun.

Annem arkasında dargınlık bırakmadı. Yumuşak ve anlayışlı davrandı.

— Kışın köyde pek iş olmaz, dedi. Ne de olsa biz bu şehrin havasını tattık, suyunu içtik.

Biz, KÖYDE UNUTULANLAR, İstanbul'dan memnun olarak dönüyorduk. Arabamız akşam karanlığında evimizin kapısına dayandı. Telgrafımızı almış olan İhsan Bey bizi evde beklemiş. Hattâ kasabadan bir iki pompalı gaz lâmbası alarak evi aydınlatmış.

Şerife abla ile yardımcı olarak alınan iki rençber, eşyanın indirilmesine yardım ettiler. Annem hemen çıplak bir odaya karyolayı kurmuş, yatağı yapmış ve hafif bir tarhana çorbası içirdikten sonra ertesi gün görüşmek üzere adamı odasına kapatmıştı.

Ayak üstü bir yemekten sonra eşyayı kaldırıp toplatarak sofayı ve odaları döşedik, hattâ mutfağı hemen kullanılacak hâle getirdik.

Sonra, gece yarısı, artık bizde yataklarımıza çekildik. Yol yorgunluğu bizi de hemen uyutmuştu.

Yatar yatmaz ben de uyumuşum. Gözlerimi açtığım zaman ortalık aydınlanmıştı. Yandaki odadan hafif bir öksürük sesi geliyordu.

Uzaktan yakından horoz sesleri geliyor, buna tavuk gıdaklamaları karışıyordu. İstanbul bizim için bir rüya olmuş ve işte köy hayatı yeniden başlamıştı.

-SON-

19

KEMALETTİN TUĞCU

1902 - 1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı Kemalettin Tuğcu'dan kitaplığınıza yeni kitaplar kazandırmaya devam ediyoruz.

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış bu güzel eserini de zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
9-Sokak Köpeği
10-Dağdaki Yabancı
11-Deniz Kızı
12-Benim Annem
13-Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamları
19-Köyde Unutulanlar
20-Sütannem Nazlı
21-Süt Kardeşler
22-Babasızlar
23-Köyden Gelen Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
31-Bir Dağ Masalı
32-Doğduğum Ev
33-Küçük Erkek
34-Satılan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

ISBN: 978-9753812559
9 789753 812559
DAMLA YAYINEVİ®
Tel: 0212 514 28 28
Faks: 0212 528 24 01
www.damlaegitim.com